

مدیریت شهری

فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت شهری و روستایی
شماره ۷۰. بهار ۱۴۰۲

Urban management
No.70 Spring 2023

۵۵-۷۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۱/۰۸ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۰۱/۱۸

تحلیل قابلیت‌های دهیاری‌ها در مدیریت بحران (مطالعه موردی استان همدان^۱)

رضا موحدی: دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بولی سینا، همدان، ایران.
مهرداد پویا*: استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بولی سینا، همدان، ایران.
لیلا زیخایی سیار: دکتری توسعه کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بولی سینا، همدان، ایران.

Analysis of the capabilities of rural governors for crisis management (a case study of Hamedan province)

Abstract

Rural governorates are one of latest local institutions in the rural management system, which were established in recent years in order to organize the obvious gap of rural management. The purpose of this study was to analyze the capabilities of Hamadan's rural governorates for crisis management, which was done by a surveying strategy. The statistical population of this study included rural governors of Hamedan province, which according to the latest statistics were 716 people. A sample of 250 participants were selected via systematic random sampling. The capabilities of rural governors in rural crisis management were identified and then analyzed using Smart PLS software. The results showed that the most important capabilities of rural governors before the crisis were: "educational", "coordination and organizational", and "health care". The capabilities during the crisis were recognized as "information", "organizing groups" and "security" measures. Finally, the post-crisis capabilities involved "reconstruction", "damage assessment", and "facilities and services". Providing modular training for rural governors, in establishing emergency mass notification and alerting system, and facilitating specific social media applications seem imperative for improving crisis management in rural areas.

Keywords: Crisis Management, Rural Governors, Hamedan's Rural Areas, Rural Development.

چکیده

دهیاری‌ها یکی از نهادهای محلی در نظام مدیریت روستایی به شمار می‌روند که طی سال‌های اخیر در راستای ساماندهی به وضعیت مدیریت روستایی، تأسیس شدند. هدف پژوهش حاضر تحلیل ظرفیت‌ها و قابلیت‌های دهیاری‌ها در استان همدان در مدیریت بحران بود که با استفاده از راهبرد پیمایش انجام شد. جامعه آماری این پژوهش شامل دهیاران استان همدان بودند که طبق آخرین آمار ۲۱۶ نفر می‌باشند. از این تعداد ۲۵۰ نفر به شیوه تصادفی به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. قابلیت‌ها و نقش دهیاری‌ها در مدیریت بحران روستاهای استان همدان به کمک نرم‌افزار Smart PLS شناسایی و سپس تحلیل شدند. نتایج نشان داد مهم‌ترین قابلیت‌ها و اقدامات دهیاری‌ها قبل از وقوع بحران شامل مقوله‌های «آموزش»، «هماهنگی سازمانی»، «بهداشتی و درمانی»، در حین وقوع بحران شامل مقوله‌های «اطلاع‌رسانی»، «سازمان‌دهی گروه‌ها» و «اقدامات انتظامی و امنیتی» و پس از بحران شامل اقدامات «بازسازی»، «ازیابی خسارت‌ها» و «تسهیلات و خدمات» می‌باشند. برگزاری دوره‌های آموزشی پودمانی برای آماده‌سازی دهیاران، استفاده از سامانه‌های پیش‌آگاهی و به کارگیری ظرفیت‌های رسانه‌های اجتماعی برای افزایش توانایی مدیریت بحران در مناطق روستایی برای افزایش ظرفیت دهیاری‌ها در مدیریت بحران مناطق روستایی ضروری است.

وازگان کلیدی: مدیریت بحران، دهیاری‌ها، روستاهای استان همدان، توسعه روستایی.

* نویسنده مسئول m.pouya@basu.ac.ir

۱- این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان «بررسی نقش و قابلیت دهیاری‌ها در مدیریت بحران روستاهای استان همدان» در استانداری همدان می‌باشد.

پیوسته و مداوم و آمادگی لازم برای مقابله حاصل می‌شود (Malalgoda et al, 2010; Liu et al, 2006) به عنوان نهاد مدیریت رواستایی در سطح محلی، امکان مناسبی برای پیگیری، زمینه‌سازی و تداوم برنامه‌های مربوط به اینمی و مدیریت بحران در جامعه رواستایی فراهم می‌کند. با حضور دهیاری در روستاهای، شرایط لازم برای توانمندسازی رواستایان در برابر خطرات و بحران‌های محیطی و آماده کردن آن‌ها برای حفظ جان و مال خود در برابر خطرات انسانی و طبیعی بیش از بیش فراهم است. در این فرصت همکاری سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با مدیریت بحران در کشور برای توانمندسازی رواستایان با محوریت دهیاران می‌تواند تأثیرات ژرفی در آماده کردن روستایان و این‌سازی روستاهای در برابر حوادث و بلایای طبیعی و انسانی داشته باشدند (موسوی، ۱۳۹۰). تحقیق حاضر به دنبال بررسی نقش دهیاری‌ها در مدیریت بحران در مناطق روستایی استان همدان است. در حال حاضر در استان همدان ۷۱۶ دهیاری وجود دارد که عمدۀ فعالیت آن‌ها خدماتی و عمرانی است. با توجه به نقشی که دهیاری می‌تواند در فرآیند مدیریت بحران و توانمندسازی روستایی برای مواجهه با بحران داشته باشد؛ لازم است که نقش آن‌ها در مدیریت بحران در مناطق روستایی مورد بحث و بررسی قرار گیرد. بنابراین مسئله اصلی که این پژوهش بر اساس آن شکل گرفته است در مرحله اول پاسخ به بروز بحران‌های طبیعی مثل سیل و زلزله در سطح روستاهای استان همدان است که تاب‌آوری کمتری نسبت به سایر نقاط دارا هستند. در مرحله بعدی لزوم کشف و شناسایی توانمندی‌ها و قابلیت‌های بالفعل و بالقوه دهیاری‌ها در مدیریت بحران روستاهای استان همدان است. تا درنهایت از این طریق ابتدا راهکارهای مناسب در زمینه کاهش مخاطرات و آسیب‌های ناشی از بحران‌های آینده (سیل، زلزله...) در روستاهای استان شناسایی سپس عملیاتی و اجرایی گرددن. برای دستیابی به این هدف، اهداف فرعی زیر ترسیم شده‌اند:

۱. تعیین توانمندی‌ها و قابلیت‌های بالفعل و بالقوه دهیاری‌ها در مدیریت بحران
۲. شناسایی نقش دهیاری‌ها جهت توانمندسازی رواستایان در برابر خطرات
۳. ارائه راهکارهای مناسب در زمینه کاهش مخاطرات و آسیب‌های ناشی از بحران‌های آینده (سیل، زلزله...)

پیشینه تحقیق

در ارتباط با موضوع مدیریت بحران در مناطق رواستایی بررسی‌ها و پژوهش‌هایی در سطح جهان و ایران انجام گرفته است که در ادامه به برخی از مهم‌ترین آن‌ها به طور خلاصه اشاره شده است. استرالیا و همکاران (Straub et al, 2020) در مطالعه‌ی خود با عنوان «ازرایی میزان تاب‌آوری و مقاومت روستاهای ایالت اوکلاهما نسبت به بحران‌های طبیعی» به این نتیجه دست یافتند

مقدمه

مدیریت بحران به مجموعه اقداماتی گفته می‌شود که پیش از وقوع، هنگام وقوع و پس از وقوع حادثه برای کاهش هر چه بیشتر آثار و عوارض آن انجام می‌گیرد (مختراری و قربانی، ۱۳۹۷). داونپورت و گروور (Davenport & Grover, 2001) این رشته علمی درواقع پیشگیری، برنامه‌ریزی و ارزیابی برای کاهش و به حداقل رساندن عواقب احتمالی بحران هاست (Bang & Few, 2012; OstikMiake, 2011; Marwits et al, 2008). از این‌رو، مدیریت بحران همواره موجب کاهش آسیب به جان، مال و محیط می‌شود و لازم است سازمان‌ها در موقع بحران، با یکدیگر همکاری کنند تا در زمان رخداد حوادث غیرمتوجه، مدیریت بحران به طور مؤثر قادر به پاسخ‌گویی به نیازها و شرایط بحرانی باشد (Brown & Sonwa, 2015; Ansu, 2013). با توجه به این که استراتژی مدیریت بحران یک استراتژی معطوف به آسیب‌پذیری خاص هر جامعه است و نه یک دانش فنی وارداتی و نقلیدی؛ لذا باید بر اساس ویژگی‌ها و آسیب‌پذیری اجتماعی و اقتصادی هر جامعه طرح‌ریزی و راهبری گردد (Falk, 2013). توکاها و هوسینی^۱ نیز با بیان این که بحران‌ها دارای اثر محلی هستند و رویکردهای مدیریت بحران باید مبتنی بر سطح محلی باشند؛ به بررسی مدیریت بحران اجتماع محور پرداخته است. به همین دلیل بحران‌ها در صورتی که توسط سازمان‌های محلی در هر منطقه، مدیریت شوند؛ می‌تواند موجب کاهش خسارات و تلفات شده و اثربخش افتد (Tulgahan, 2006; Huseyin, 2016; Agrawal, 2008; Manyena, 2006). نهادهای محلی به شیوه‌های مختلف می‌توانند اثرات بحران‌ها و آسیب‌پذیری را از ابعاد مختلف کاهش دهند (Uphoff & Buck, 2006). در چین شرایطی این مؤسسات دانش و تجربه با بحران افزایش می‌دهند (Walker et al, 2006). دولت‌های محلی با تدوین سیاست‌های لازم و رویه‌های مشخص برای پاسخگویی مؤثر در شرایط بحران و پیامدهای آن، در مدیریت بحران نقش اساسی ایفا می‌کنند (Kapucu et al, 2014; Henstra, 2010; Shapiro, 2007).

با توجه به این که مناطق رواستایی، به طور نسبتاً دائمی، با دگرگونی‌ها و تحولات غیرمنتظره رویه‌رو هستند جزء مناطق آسیب‌پذیر و مستعد خطر محسوب شده و بحران‌ها همواره آسیب‌ها و تلفات سنگین‌تری به دنبال دارند (Phillips, 2010). کاهش خسارت‌ها و آسیب‌های مربوط به بحران‌ها در این مناطق نیازمند مدیریت است که از طریق مجموعه فعالیت‌های

1. Davenport and Grover
2. Tolgahan and Huseyin

که با استفاده از روش سرشماری تمام آن به عنوان نمونه انتخاب شدند. نتایج پژوهش نشان داد سرمایه‌های معیشتی بر تابآوری روستائیان در شرایط کرونا در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأثیر مشبت و معناداری دارد. همچنین، سرمایه معیشتی بر بهزیستی اجتماعی و بهزیستی اجتماعی بر بمبود تابآوری روستائیان تأثیر معناداری دارد؛ بنابراین می‌توان با تقویت حمایت‌های اجتماعی و سرمایه‌های معیشتی زمینه را برای بمبود تابآوری روستائیان فراهم نمود. احمدیوسفی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود به دنبال بررسی میزان اجرای برنامه‌های مدیریت بحران خشکسالی در استان کرمان بودند تا با توجه به وضعیت اجرای آن‌ها، راهکارهایی برای توسعه اجرای این برنامه‌ها در مناطق مختلف استان ارائه دهند. نتیجه پژوهش نشان داد که میزان اجرای برنامه‌های مدیریت بحران خشکسالی استان کرمان در وضعیت نامطلوب قرار دارد؛ بنابراین برای رفع کاستی‌ها یا موانع بر سر راه این برنامه‌ها، با اعطای تسهیلات و ساماندهی بازار گیاهان مقاوم به خشکی و مکانیزه کردن سایر مزارع و همچنین آموزش و آگاهی بیشتر به کشاورزان در رابطه با برنامه‌های مدیریت بحران خشکسالی، اجرای آن‌ها را در اولویت قرار گیرد. با توجه به نقش مهم مشارکت جوامع محلی در اجرا و توسعه برنامه‌های مدیریت بحران خشکسالی، تمکن از بر روى این موضوع در طراحی و اجرای برنامه‌های مدیریت بحران خشکسالی و قرار گرفتن مدیریت بحران جامعه محور در اولویت سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی ضروری است؛ علاوه بر این، ارزیابی اجرای برنامه‌های مدیریت بحران خشکسالی بهمنظور بررسی موقوفیتها و شکست‌های این برنامه‌ها به عنوان فرایندی مدام مدنظر قرار گیرد. پریشان (۱۳۹۹) در پژوهشی وضعیت مهارت مدیریت زلزله‌ای ۳۹۴۷ خانوار روستایی شهرستان قزوین را در سطح ۲۹ روستا و مدیر محلی (شورای اسلامی و دهیار) و ۳۸۶ نفر از سرپرستان خانوارها مورد بررسی قرار داد. تحلیل مؤلفه مهارت در بین مدیران و سرپرستان خانوارها نشان داد که مهارت در بعد مهارت ارتباطی در نماگرهای سطح و میزان تعامل گروهی با نهادهای مرتبط (داخلی و بیرونی)، توانایی همدلی و همدردی با افراد آسیب‌یده در سطح مناسب و بالاتر از حد متوسط گویه‌ها است اما میزان مهارت در بعد مهارت فنی و بازنوی در اغلب نماگرهای و گویه‌ها بهویژه در زمینه‌های همچون نحوه پیوند مناسب بین فونداسیون و دیوارهای ساختمان، فضای مناسب بین دیوارهای ساختمان، سردر مناسب، پاسخگویی به نیازها در سطح پایین‌تری از حد متوسط قرار دارد. همچنین تحلیل داده‌ها بیانگر ارتباط ممنی دار مؤلفه‌ی مهارت و سطح تحصیلات و داشت بود. در جدول ۱ خلاصه نتایج حاصل از پیشنهاد ارائه شده است.

که جوامع روستایی با تشکیل گروه‌ها و شبکه‌های غیررسمی و تقویت سرمایه‌ی اجتماعی بهتر می‌توانند در برابر بلایای طبیعی مقاومت کنند. نامی (Naomi, 2011) به این نتیجه رسید که تغییرات زمانی و مکانی سیاست‌های توسعه و برنامه‌های بازسازی در هنگام ارزیابی آسیب‌پذیری مردم در یک مکان خاص تأثیر دارد. بررسی و بازبینی عملکرد مدیریت بحران در نواحی روستایی به دلیل کمبود امکانات، ضعف مدیریت و عدم آگاهی ضروری Marek et al. (2016) نشان داد که تعامل با مردم فعال محلی نقش مهمی در توسعه مناطق روستایی ایفا می‌نماید. همچنین وجود بودجه و حمایت‌های مالی در توسعه این بخش‌ها مهم است. جانسون‌آوری و همکاران (JohnsonAvery et al, 2016) به ارزیابی عملکرد دولت‌های محلی در مدیریت بحران در ایالات متحده پرداختند و به این نتیجه رسیدند که نحوه پاسخگویی دولت محلی به شرایط بحرانی، مدیریت بحران و چگونگی برقراری ارتباط در این شرایط بر رفاه مردم تأثیر می‌گذارد و نظر مردم را در خصوص عملکرد مقامات محلی در شرایط بحرانی شکل می‌دهد. در تحقیق دیگری با عنوان «مدیریت خطر سیل-ساحل در منطقه آلکاروه مرکزی در آفریقای جنوبی» مارتینز‌گرانا و همکاران (Martinez-Grana et al, 2016) دریافتند که شهرداری منطقه جهت مدیریت مناسب در راستای دفع بحران‌های طبیعی و بهویژه خطر سیلاب این محدوده، چندین گروه متخصص را استخدام و در مراکز خطر و بحران مستقر نموده است. درنهایت هم پیشنهاد شد بخش‌ها و مناطق دیگر در معرض خطر کشور نیز ارزیابی و بررسی گردند و سیاست‌های بلندمدت مدیریتی طراحی شود. سانچز-زمورا و همکاران (Sanchez-Zamora et al, 2014) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که در مناطق روستایی به دلیل اینکه از نظر اقتصادی تنوع اقتصادی بیشتری (مثل کارآفرینی، کشاورزی، گردشگری) وجود دارد، همچنین دسترسی بهتری به منابع نظیر زمین و منابع طبیعی دارند و شغل اکثر آن‌ها کشاورزی هست؛ در مواجهه با بحران‌ها تابآوری بالاتری دارند. موریسون (Morrison, 2014) نقش نهادهای محلی در مواجهه با چالش‌های مناطق روستایی را برگسته نمود و نشان داد که وجود پشتیبانی مالی، اداری و دموکراتیک و وجود تعامل و ارتباط نهادهای محلی در این زمینه مؤثر است. از طرفی سازمان‌های دولتی و غیردولتی از طریق سرمایه‌گذاری و مداخله خود در مناطق روستایی باعث افزایش عملکرد سرمایه‌گذاری و گردند. نتایج مطالعه ناریسونگ و همکاران (Narisong et al, 2015) نشان داد که میان اعتماد اجتماعی روستاییان با نحوه حاکمیت در مناطق روستایی رابطه وجود دارد.

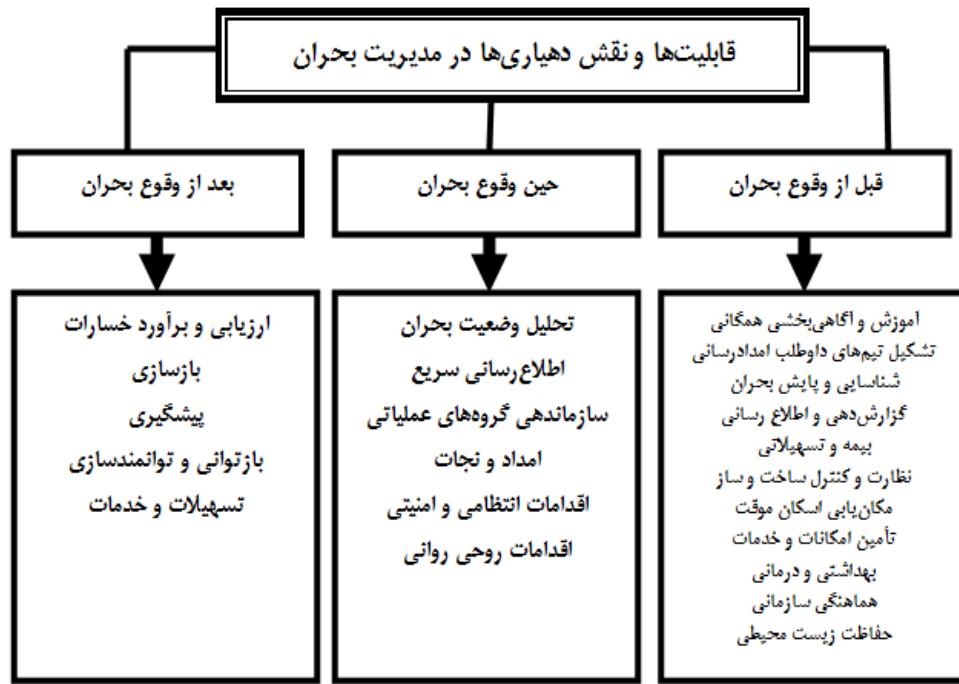
بهمنی و نازک‌تبار (۱۴۰۰) پژوهشی با هدف بررسی تأثیر سرمایه معیشتی بر تابآوری روستاییان با موقع یک بحران واقعی به نام شیوع کرونا ویروس با نقش میانجی بهزیستی اجتماعی انجام دادند. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل ۱۶۰ نفر از سرپرستان خانوار منطقه چوب‌بست از توابع شهرستان بابل بود

جدول ۱ - خلاصه پیشینه تحقیق داخلی و خارجی

<p>تصور و برداشت از اینکه سرمایه اجتماعی بین جوامع روستایی و شهری کاهش یافته است می‌تواند منجر به بحران‌های اقتصادی و مقاومت در برابر سیاست‌های مدیریت بحران شود. همچنین جوامع روستایی با تشکیل گروه‌ها و شبکه‌های غیررسمی بهتر می‌توانند در برابر بلایای طبیعی مقاومت کنند. هرچقدر روابط درون‌گروهی بین جوامع روستایی بیشتر باشد میزان آسیب‌پذیری آن‌ها در برابر بحران‌های طبیعی بالاتر خواهد بود.</p>	<p>ارزیابی میزان تابآوری و مقاومت روستاهای ایالت اوکلاهما نسبت به بحران‌های طبیعی</p>	<p>استرال و همکاران (۲۰۲۰)</p>
<p>به این نتیجه رسید که تعییرات زمانی و مکانی سیاست‌های توسعه و برنامه‌های بازسازی در هنگام ارزیابی آسیب‌پذیری مردم در یک مکان خاص تأثیر دارد. بررسی و بازبینی عملکرد مدیریت بحران در نواحی روستایی به دلیل کمبود امکانات، ضعف مدیریت و عدم آگاهی ضروری به نظر می‌رسد.</p>	<p>مقابله ظرفیت‌ها و معیشت روستایی: چالش‌ها در مدیریت جامعه در معرض خطر در جنوب سریلانکا</p>	<p>نامی (۲۰۱۱)</p>
<p>نتایج نشان داد که تعامل با مردم فعال محلی نقش مهمی در توسعه مناطق روستایی ایفا می‌نماید. همچنین وجود بودجه و حمایت‌های مالی در توسعه این بخش‌ها مهم است.</p>	<p>تأثیر حکومت اتحادیه اروپا و سیاست‌های توسعه روستایی در توسعه مناطق روستایی لهستان</p>	<p>مارک و همکاران (۲۰۱۶)</p>
<p>نتایج این مطالعه نشان داد که نحوه پاسخگویی دولت محلی به شرایط بحرانی، مدیریت بحران و چگونگی برقراری ارتباط در این شرایط بر رفاه مردم تأثیر می‌گذارد و نظر مردم را در خصوص عملکرد مقامات محلی در شرایط بحرانی شکل می‌دهد.</p>	<p>ارزیابی عملکرد دولت‌های محلی در مدیریت بحران در ایالات متحده</p>	<p>جانسون آوری و همکاران (۲۰۱۶)</p>
<p>مهم‌ترین نتایج به دست آمده حکایت از آن داشت که خطر سیل به این منطقه ساحلی پرجمعیت چندین بار آسیب‌های جبران ناپذیری وارد ساخته است. لذا شهرداری منطقه مذکور (فارو) بخش آسیب‌پذیر را به محدوده ۸/۸۴ کیلومتر شناسایی و جهت مدیریت مناسب در راستای دفع بحران‌های طبیعی و بهویژه خطر سیلاب این محدوده چندین تیم متخصص را استفاده و در مراکز امکان شکل می‌دهد.</p>	<p>مدیریت خطر سیل – ساحل در منطقه الگاروه مرکزی در آفریقای جنوبی</p>	<p>مارتنز و همکاران (۲۰۱۶)</p>
<p>در مناطق روستایی به دلیل اینکه از نظر اقتصادی تنوع اقتصادی بیشتری (مثل کارآفرینی، کشاورزی، گردشگری) وجود دارد، همچنین دسترسی بهتری به منابع مثل زمین و منابع طبیعی دارند و کار اکثر آن‌ها کشاورزی هست در مواجهه با بحران‌ها بهتر می‌توانند پیامدهای ناشی از بحران‌ها را از نظر اقتصادی تحمل کنند.</p>	<p>مناطق روستایی در مواجهه با بحران‌های اقتصادی چگونه موفق عمل می‌کنند؟</p>	<p>سانچز زامورا و همکاران (۲۰۱۴)</p>
<p>نهادهای محلی نقش مهمی در مواجه با چالش‌های مناطق روستایی ایفا می‌نمایند. همچنین وجود پشتیبانی مالی، اداری و دموکراتیک و وجود تعامل و ارتباط نهادهای محلی در این زمینه مؤثر است. از طرف سازمان‌های دولتی و غیردولتی از طریق سرمایه‌گذاری و مداخله خود در مناطق روستایی باعث افزایش عملکرد سازمانی می‌گردد.</p>	<p>توسعه یک شاخص حکومت منطقه: پتانسیل نهادی در مناطق روستایی</p>	<p>موریسون (۲۰۱۴)</p>
<p>نتایج نشان داد که میان اعتماد اجتماعی روستاییان با نحوه حاکمیت در مناطق روستایی رابطه وجود دارد.</p>	<p>اعتماد اجتماعی و حکومت مردمی در مناطق روستایی چین</p>	<p>ناریسونگ و همکاران (۲۰۱۵)</p>
<p>سرمایه‌های میشتی بر تابآوری روستاییان در شرایط کرونا تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین، سرمایه میشتی بر بهزیستی اجتماعی و بهزیستی اجتماعی بر بهبود تابآوری روستاییان تأثیر معناداری دارد.</p>	<p>بررسی تأثیر سرمایه‌های میشتی بر بهبود تابآوری روستاییان در همه‌گیری کرونا، تبیین نقش میانجی بهزیستی اجتماعی</p>	<p>بهمنی و نازکتبار (۱۴۰۰)</p>
<p>برای رفع کاستی‌ها یا موانع بر سر راه این برنامه‌ها، با اعطای تسهیلات و ساماندهی بازار گیاهان مقاوم به خشکی و مکانیزه کردن سایر مزارع و همچنین آموزش و آگاهی بیشتر به کشاورزان در رابطه با برنامه‌های مدیریت بحران خشکسالی، اجرای آن‌ها را در اولویت قرار گیرد.</p>	<p>بررسی اجرای برنامه‌های مدیریت بحران خشکسالی در استان کرمان</p>	<p>احمدیوسفی و همکاران (۱۴۰۰)]^۳</p>
<p>مهارت در بعد مهارت ارتباطی در نماگرهای سطح و میزان تعامل گروهی با نهادهای (داخلی و بیرونی)، توانایی همدلی و همدرسی با افراد آسیب‌دیده در سطح مناسب است اما میزان مهارت در بعد مهارت فنی و بازتوانی در اغلب نماگرهای و گویه‌ها بهویژه در زمینه‌هایی همچون توجه پیوند مناسب بین فوندانسیون و دیوارهای ساختمان، فضای مناسب بین دیوارهای ساختمان، سردر مناسب، پاسخگویی به نیازها در سطح پایین‌تری از حد توسط قرار دارد.</p>	<p>ارزیابی میزان مهارت مدیریت بحران زلزله در بین مدیران محلی و خانوارهای روستایی مطالعه موردي: شهرستان قروین پریشان (۱۳۹۹)</p>	

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۷۰. بهار ۱۴۰۲

Urban management
No. 70 Spring 2023

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق (قابلیت‌ها و نقش‌های دهیاری در مدیریت بحران) (منبع: یافته‌های پژوهش)

مدیریت شهری

فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۷۰ . بهار ۱۴۰۲
Urban management
No.70 Spring 2023

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر که با هدف تحلیل قابلیت‌ها و توانمندی‌های دهیاری‌ها در مدیریت بحران روستاهای استان همدان انجام شد، از نوع تحقیقات کاربردی بوده و با استفاده از راهبرد پیمایش، انجام شد. جامعه آماری پژوهش حاضر دهیاران استان همدان می‌باشد که تعداد آن‌ها طبق آخرین آمار همدان ۷۱۶ نفر می‌باشد. استان همدان دارای ۱۰ شهرستان، ۲۴ شهر، ۲۶ بخش، ۷۳ دهستان و ۱۰۶۰ آبادی دارای سکنه است. از این تعداد روستا یا آبادی ۸۸۸ روستا دارای دهیاری و ۱۷۲ آبادی فاقد دهیاری می‌باشند و در مجموع تعداد ۷۱۶ دهیار در سطح استان وجود دارد. جدول ۲ پراکنش دهیاران را در سطح استان همدان نشان می‌دهد.

جدول ۲- پراکنش دهیاران در استان همدان (منبع: دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری همدان، ۱۳۹۹)

ردیف	شهرستان	تعداد دهیار	تعداد نمونه
۱	اسدآباد	۵۸	۲۰
۲	بهار	۶۱	۲۱
۳	توبیسرکان	۸۳	۲۹
۴	قروه درگزین	۲۵	۹
۵	رزن	۶۶	۲۳
۶	کبود آهنگ	۱۱۳	۳۹
۷	فامنین	۴۳	۱۵
۸	ملایر	۱۰۱	۳۵
۹	نهاوند	۱۱۳	۳۹
۱۰	همدان	۵۳	۲۰
جمع		۷۱۶	۲۵۰

در پژوهش حاضر ابتدا با استفاده از رویکرد کیفی و انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند، قابلیت‌های دهیاری‌ها در مدیریت بحران مورد شناسایی قرار گرفت. مصاحبه با شرکت‌کنندگان، به دو شیوه حضوری و تماس تلفنی انجام شد. در هر دو شیوه، ابتدا راهنمای مصاحبه در اختیارشان قرار می‌گرفت تا در رابطه با موضوع تحقیق، تفکر نموده و تجارب و دانسته‌های خویش را به صورت منسجم در اختیار گروه تحقیق قرار دهند. در طی فرآیند مصاحبه، ضمن این که پرسش‌های اصلی موجود در برگه راهنمای مصاحبه مطرح می‌شد؛ با توجه به پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان، پرسش‌های دیگری نیز پیش می‌آمد که امکان کسب اطلاعات بیشتر در رابطه با موضوع تحقیق را فراهم می‌نمود. از این‌رو، مسیرهای تازه‌ای از پژوهش دنبال می‌شد که از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان دارای اهمیت بود و به روش شدن ابعاد مختلف موضوع کمک می‌نمود. فرآیند گردآوری داده‌ها به صورت رفت و برگشتی انجام پذیرفت تا اشباع نظری داده‌ها حاصل شود. اشباع زمانی اتفاق می‌افتد که اطلاعات بیشتر و جدیدتری از مصاحبه‌شونده‌ها حاصل نشود و به ندرت نشانگرهای جدید برای سؤالات تحقیق ارائه دهنده. در این مطالعه، در مصاحبه ۳۲ ام اشباع اطلاعاتی حاصل شد اما جهت اطمینان از این موضوع، انجام مصاحبه تا مشارکت‌کننده ۳۵ ام ادامه یافت. مشخصات برخی مشارکت‌کنندگان در مصاحبه در جدول ۳ آورده شده است. سپس با بهره‌گیری از پرسشنامه‌ای محقق ساخته که مبتنی بر نتایج مصاحبه و مرور مبانی نظری بود، قابلیت‌های دهیاری‌ها در مدیریت بحران مورد آزمون قرار گرفت. برای بررسی روایی پرسشنامه از نظرات اساتید و متخصصان فن استفاده شد. برای محاسبه پایایی نیز، ۳۰ پرسشنامه از جامعه آماری موردمطالعه در مرحله پیش‌آزمون تکمیل شد و به وسیله آزمون آلفای کرونباخ در برنامه نرم‌افزاری SPSS مورد تأیید قرار گرفت. توصیف داده‌ها با استفاده از آماره‌های همچون میانگین، نماینده و جداول فراوانی و در بخش آمار استنباطی نیز از آزمون t و تحلیل عاملی تأییدی به کمک نرم‌افزار Smart PLS استفاده شد.

جدول ۳ - مشخصات برخی مشارکت‌کنندگان در مصاحبه

شماره	سازمان	سن	سابقه کاری	مدت اقامت در روستا	رشته تحصیلی
۱	دهیاری خاکو	۳۷	۱۰ سال	دهیاری	مدیریت بحران
۲	دهیاری خبرآباد	۳۸	۱۱ سال	۳۵ سال	حقوق
۳	دهیاری ابرو	۴۴	۹ سال	۴۰ سال	عمران روستایی
۴	دهیاری یسرلو	۳۳	۲ سال	۳۳ سال	علوم تربیتی
۵	دهیاری خماجین	۳۵	۴ سال	۳۵ سال	امداد و سوانح
۶	دهیاری کوزره	۳۴	۳ سال	۳۰ سال	عمران روستایی
۷	دهیاری احمدآباد تبه	۴۱	۶ سال	۴۰ سال	مدیریت
۸	دهیاری میلاجرد	۴۶	۱۸	۴۰ سال	عمران روستایی
۹	دانشگاه	۴۹	۱۹	۵	ترویج کشاورزی
۱۰	دانشگاه	۴۹	۲۱	۹	توسعه روستایی
۱۱	مطلع کلیدی	۳۴	۱۱	۱۱	توسعه روستایی
۱۲	مطلع کلیدی	۲۹	۸	۷	معماری
۱۳	مطلع کلیدی	۲۹	۸	۷	معماری
۱۴	مطلع کلیدی	۳۵	۱۰	۹	جغرافیا
۱۵	مطلع کلیدی	۳۷	۱۰	۸	جغرافیا

یافته‌ها

یافته‌های تحقیق نشان داد سن پاسخگویان بین ۲۳ تا ۶۷ سال متغیر است و میانگین سنی آن‌ها ۳۸ سال می‌باشد. بیشترین فراوانی (۹۵/۶) متعلق به دهیاران مرد بود. بررسی وضعیت تأهل جامعه نمونه بیانگر آن بود که ۱۸/۴ درصد مجرد (۲۲ نفر) و ۸۱/۶ متاهل (۹۸ نفر) می‌باشند. بیشترین فراوانی مربوط به تحصیلات دانشگاهی (۶۴ درصد) و کمترین فراوانی نیز متعلق به افرادی با تحصیلات راهنمایی بود (۱/۲ درصد). بررسی جامعه آماری به لحاظ شغل اصلی نشان داد که بیشترین فراوانی یعنی ۶۰/۹ درصد متعلق به افرادی بود که شغل اصلی شان دهیاری است و بعد از آن بیشترین فراوانی متعلق به گروه کشاورزان با ۲۵/۳ درصد است. میانگین سابقه کاری جامعه موردبزری ۵/۱۸ سال با انحراف معیار ۹/۸۵ میانگین سابقه عضویت در گروههای امداد و نجات ۲/۵۷ سال می‌باشد (جدول ۴).

جدول ۴- آمار توصیفی پاسخگویان

متغیر	سطح	فراآنی	درصد	درصد	میانگین	انحراف معیار	میانه	نما (مد)	کمینه	بیشینه
سن	کمتر از ۳۰ سال	۱۲	۱۰/۳	۱۰/۳	۳۸/۵۶	۶/۷۹	۳۹	۴۲	۲۳	۶۷
	بین ۳۰ تا ۵۰ سال	۵۰	۸۸/۵	۱۰۵						
	بیشتر از ۵۰ سال	۳	۱/۱	۱۰۰						
میزان تحصیلات	ابتدایی	۴	۳/۵							
	راهنمایی	۲	۱/۲							
	دیپلم	۳۷	۳۱/۴							
	تحصیلات دانشگاهی	۷۷	۶۴							
	مجموع	۱۲۰	۱۰۰							
تعداد اعضای خانوار	کمتر از ۴ نفر	۷۰	۵۷/۵							
	بین ۴ تا ۶ نفر	۳۸	۳۱							
	بیشتر از ۶ نفر	۶	۴/۶							
	مجموع	۱۱۴	۹۳/۱							
	بدون پاسخ	۶	۹/۶							
وضعیت تأهل	مجرد	۲۲	۱۸/۴							
	متأهل	۹۸	۸۱/۶							
شغل اصلی	دانشجو	۱	۱/۱							
	کشاورز	۳۰	۲۵/۳							
	کارمند	۳	۲/۳							
	دهیار	۷۳	۶۰/۹							
	ناظر ساختمان	۳	۲/۳							
	آزاد	۱۰	۸							
میزان سابقه کاری	زیر ۱۰ سال	۷۳	۶۰/۹							
	بین ۱۰ تا ۲۰ سال	۴۴	۳۶/۸							
	بیشتر از ۲۰ سال	۳	۲/۳							
سابقه عضویت در تعاوی دهیاری	عدم عضویت	۲۶	۲۱/۸							
	کمتر از ۵ سال	۵۲	۴۳/۷							
	بین ۵ تا ۱۰ سال	۳۵	۲۸/۷							
	بیشتر از ۱۰ سال	۷	۵/۷							

بخش قابل توجهی از افراد (۶۷/۸ درصد) عنوان کردند در حد «زیاد» و «خیلی زیاد» تمایل به همکاری و مشارکت با گروه مدیریت بحران را دارند. در ارتباط با آشنایی با وظایف دهیاری‌ها در مدیریت بحران نیز یافته‌ها بیانگر آن بود که ۵۲/۸ درصد اعلام کردند که در حد «زیاد» و «خیلی زیاد» با وظایف دهیاری‌ها آشنایی دارند (جدول ۵).

جدول ۵- فراوانی پاسخگویان بر حسب تمایل به همکاری با تیم بحران و آشنایی با وظایف دهیاری در مدیریت بحران

خیلی زیاد (درصد)	زیاد (درصد)	متوسط (درصد)	کم (درصد)	خیلی کم (درصد)	گوییده‌ها
۳۱	۳۶/۸	۲۷/۶	۲/۳	۲/۳	تمایل به همکاری با تیم مدیریت بحران
۲۱/۸	۳۱	۳۷/۹	۶/۹	۲/۳	آشنایی با وظایف دهیاری در مدیریت بحران

تعیین توانمندی‌ها و قابلیت‌های بالفعل و بالقوه دهیاری‌ها در مدیریت بحران

پس از مرور متن مصاحبه‌ها که به صورت خط به خط انجام شد، در مرحله‌ی کدگذاری باز حدود ۴۰۰ کد اولیه مفید استخراج گردید. در ادامه با ترکیب و حذف کدهای تکراری دارای فضای مفهومی مشابه، مفاهیم مورد نظر به ۳۹۷ کد مفهومی کاوش یافت. این مفاهیم (کدها) به نوعی بیانگر قابلیت‌های دهیاری‌ها در مدیریت بحران (قبل از وقوع، حین وقوع و بعد از وقوع بحران) به شمار می‌روند که حاصل نظرات مستقیم مصاحبه‌شوندگان است. در مرحله کدگذاری محوری، داده‌ها به طور دائمی باهم مقایسه شده و با چندین بار مطالعه و رفت‌وبرگشت میان کدها و مفاهیم تا رسیدن به مقوله‌های مشترک این کار ادامه یافت. طوری که حاصل این مقایسه‌ها و رفت‌وبرگشت‌ها، رسیدن به مفاهیم مشابه و قرار دادن آن‌ها در یک طبقه یا مجموعه تحت عنوان مقوله‌های فرعی بود. این روند تا رسیدن به مقوله‌های اصلی ادامه پیدا کرد. نتایج حاصل از کدگذاری محوری در جداول ۶ و ۷ آورده شده است.

جدول ۶- کدگذاری محوری و استخراج مقوله‌های مربوط به قابلیت‌های دهیاری‌ها قبل از وقوع بحران

اطلاع‌رسانی و آموزش جهت آمادگی مردم روستا- ارائه آموزش‌های لازم به اهالی روستا - چاپ بروشور و آگهی و انتشار آن در میان اهالی روستا- آگاهی‌سازی در اماکن عمومی مانند مسجد و حسینیه در مورد نقاط خطرناک روستا- آگاهی‌سازی از خطرات سیل، زلزله، بیماری‌های واگیردار خشکسالی و روان آبهای ورودی به داخل روستا- برنامه‌های آگاهی‌رسانی عمومی- اجرای مانورها و شبیه‌سازی پیش از بحران- تمرین آمادگی برای شرایط اضطراری- برگزاری دوره‌های آموزشی، سمینارها و کارگاه‌های مدیریت بحران- استفاده از تجربیات افراد متخصص و با تجربه- تشکیل اتاق‌های همفکری و ایجاد شبکه‌های دانش- تهیه چک فهرستی از نیازهای مختلف در روستا- آموزش ذخیره‌سازی غذا و داروهای حیاتی- استفاده از دانش بومی برای کاوش آسیب‌های محیطی (احداث استخراج‌های کوچک، انود کردن جوی‌ها و نهرها)- تربیت رهبران محلی مدیریت بحران	آموزش و آگاهی‌بخشی همگانی
تشکیل گروه‌های امدادرسان محلی- شناسایی افراد ورزیده و کار بلد در روستا و استفاده از ایشان در هنگام بحران- فراغوان و شناسایی افرادی که آموزش‌های هلال احمر و امدادرسانی دیده‌اند- شناسایی افراد داوطلب و باروچیه خدمات و آموزش تخصصی به آن‌ها- تشکیل ستاد حوادث قابل پیش‌بینی و مدیریت آن‌ها و همانگی با دستگاه‌های بالادستی و ذی‌ربط- تشکیل گروه جهت محافظت از اموال و دارایی‌های مردم در هنگام بحران- تشکیل گروه از افراد معتمد روستا، پایگاه بسیج و ارگان‌های مستقر در روستا- تشکیل پرونده و اخذ مدارک لازم جهت شناسایی افراد- صدور کارت شناسایی ممهور به مهر دهیاری برای نیروهای داوطلب- پایگانی گزارش اقدامات نیروهای داوطلب در عملیات امداد و نجات	تشکیل گروه‌های داوطلب امدادرسانی
شناسایی نقاط بحرانی و آسیب‌پذیر روزتا- اصلاح نقشه طرح هادی- تعیین محل بروز بحران- آبخیزداری با هماهنگی اداره منابع طبیعی- تهیه نقشه‌های خطر در مناطق آسیب‌پذیر روزتا- ارزیابی آسیب‌پذیری و ظرفیت‌ها- ارزیابی حساسیت و آسیب‌پذیری زیرساخت‌های کلیدی- ارزیابی امکانات و محدودیت‌های روزتا- ارزیابی و تعیین مکان‌های مناسب در روزتا- مکان‌یابی نقاط فروند بالگرد امداد و نجات برای انتقال افراد- جلوگیری از ساخت و سازهای گستره در مسیل‌ها و کنار رودخانه‌ها- تعیین منابع در دسترس محلی برای مقابله با بحران‌های احتمالی- لزوم انجام اقدامات پدافند غیرعامل برای توانمندسازی خانوار روسایی- تهیه جعبه کمک‌های اولیه	شناسایی و پایش بحران
گزارش نقاط خطر به مسئولین- درخواست کمک از کارشناسان مسئول در ادارات مرتبط- درخواست اصلاح نقشه از بنیاد مسکن و بخشداری- مطالبه گری از مسئولان- شناسایی مسیل‌ها و گزارش مکتب به بخشداری، بنیاد مسکن، جهاد- درخواست کمک‌های کارشناسی- راهاندازی و ایجاد یک شبکه اطلاع‌رسانی به روساییان- ایجاد و حفظ شبکه‌های ارتباط اضطراری- ایجاد بانک اطلاعات زلزله و سیل- استفاده از رسانه‌ها برای آمادگی بیشتر روساییان- اطلاع‌رسانی عمومی و تخصصی برای پیشگیری و مقابله با حوادث و بلایا	گزارش دهی و اطلاع‌رسانی
پیگیری بودجه سالانه مقابله با بحران‌های طبیعی- پیگیری برای ایجاد مؤسسه‌سالی خرد و صندوق‌های قرض الحسن- جذب هدایا و نذورات برای بازسازی روزتا- پیگیری جذب بودجه‌های دولتی در زمینه آموزش نیروها- جذب سرمایه از طریق گردشگری روزتا برای مدیریت بحران در روزتا- ایجاد پوشش بیمه‌ای (پوشش خدمات- درمانی روساییان، بیمه محصولات کشاورزی، بیمه آتش‌سوزی، زلزله، سیل، سرقft) منازل	مالی و تسهیلات

فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۱۴۰۲. بهار ۱۴۰۲
Urban management
No. 70 Spring 2023

نیازهای انسانی در روستا- جلوگیری از ساخت و ساز در حاشیه مسیل- جلوگیری از شخم بی روبه مسیل ها و کشت و زرع- جلوگیری از ساخت و ساز در زمین های سست- تعطیلی بازارچه های محلی و منع فعالیت دوره گردها در روستا برای جلوگیری از شیوع بیماری های همه گیر- تعطیلی کامل مجالس و مهمنانی ها- کنترل افراد و رودودی به روستا از سایر مناطق- کنترل نقشه ساختمندانها و رد یا قبول مجوزهای ساخت و ساز- انجام اقدامات پیشگیرانه از طریق افزایش عرض مسیل ها- لایروبی رودخانه ها برای پیشگیری از سیلاب- ایجاد سیل بند- پاک سازی مسیل های عبور سیل	نظراری و کنترل ساخت و ساز
شناسایی نقاط امن در روستا برای اسکان اضطراری اهالی به هنگام بحران- اختصاص زمین در محل مناسب و روودی روستا جهت انتقال حادثه دیدگان- واگذاری زمین به دهیاری جهت استقرار اکیپ های بهداشتی و درمانی- آمادگی اسکان موقت حادثه دیدگان در چادر یا کانکس- ساخت پناهگاه و سکونتگاه های موقت	مکان بابی اسکان موقت
تجهیزات و زیرساخت های فاوا	تأمین اماکن و خدمات
مجهز کردن روستا به امکانات مناسب برای کمک رسانی به مردم- تهیه مخازن اضطراری ذخیره آب و موتوربرق- وسایل گرمایشی به حد کافی- تأمین چادر و پتو جهت اسکان موقت- ذخیره اغذیه کنسروی- راهنمایی مرکز درمانی سیار در روستاهای- پی گیری نصب و تقویت	تجهیزات و زیرساخت های فاوا
ضدغوفونی مکان های عمومی مانند نانوایی ها، سوپرمارکتها- اطلاع رسانی به مردم جهت استفاده از دستکش و ماسک- نظافت معابر با مواد ضدغوفونی کننده- همکاری دقیق با خانه بهداشت روستا در شناسایی افراد پرخطر- پیش بینی ماسک دستکش مواد ضدغوفونی به حد کافی- جمع اوری پسماندهای روستایی و پاک سازی معابر- تشویق مردم به مشارکت در طرح های بهداشتی	بهداشتی و درمانی
هماهنگی با نهادهای محلی، منطقه ای و ملی- همکاری با بخش خصوصی، جامعه مدنی، سازمان های غیردولتی و رسانه ها در کاهش مخاطرات- ارتباط با مؤسسات آموزشی و پژوهشی- همکاری پیوسته و تزدیک با ادارات دولت محلی و سازمان های اجتماعی- اختصاص یک معاونت به مدیریت بحران در نواحی روستایی- هماهنگی و پیجع تمامی این ارگان ها	هماهنگی سازمانی
حافظت از اراضی مرنی و جنگلی و فضاهای سبز جهت پیشگیری از سیل و ریزگردها- بهره برداری متناسب از آب، زمین و پوشش گیاهی- برنامه درازمدت اصلاح راضی کشاورزی- برنامه حفاظت جنگل ها و کشت جنگل های جدید- جلوگیری از کاربری های غیر مجاز	زیست محیطی
مشارکت دادن مردم در برنامه ریزی بحران ها- همکاری با مسئولان محلی برای تنظیم طرح های کاهش اثر حادثه- مشارکت گروه های مردمی برای اجرای فاز های مدیریت بحران- استفاده از مشارکت مردم در اجرای مقررات ساخت و ساز و طرح های هادی- استفاده از مشارکت سازمان های جامعه محور	مشارکت مردمی

نتایج حاصل از کدگذاری های محوری و استخراج مقوله های مربوط به قابلیت ها و نقش دهیاری ها در مدیریت بحران در مرحله حین وقوع بحران در جدول ۷ آمده است.

جدول ۷- کدگذاری محوری و استخراج مقوله های مربوط به قابلیت های دهیاری ها حین وقوع بحران

شناسایی نوع و منشا بحران، تعیین خسارات و ضایعات تغیری- تعیین وسعت و محدوده جغرافیای بحران- بررسی پیامدهای احتمالی بحران- شناسایی بخش های آسیب پذیر و حساس- شناخت گروه هایی که در معرض خطر جدی هستند- جمع اوری اطلاعات با استفاده از مشاهده مستقیم، مصاحبه با افراد حاضر در محل حادثه- بررسی نقشه ها و عکس های ماهواره ای محل و گزارش ها	تحلیل وضعیت بحران
اطلاع رسانی و گزارش دهنده به مجموعه سازمان های مربوطه درخصوص بحران پیش آمد- تهیه گزارش ها به صورت متنابه و مستندسازی- اطلاع رسانی با استفاده از سیستم مخابراتی و ارتباطی- مطلع ساختن مرکز پیشگیری و مدیریت بحران- انتشار اطلاعات عمومی اضطراری- اطلاع رسانی به مردم مناطق دیگر (غیر حادثه دیده)- استفاده از رسانه ها (موبایل، تلفن)	اطلاع رسانی
تشکیل ستاد بحران در محل دهیاری- فراخوانی گروه ها و کمیته های آموزش دیده جهت کمک به خسارت دیدگان- فراخوانی گروه نجات افراد از زیر آوار و سیل های ویرانگر- هماهنگی و همکاری با نیروهای امدادی- سازمان دهی و هدایت گروه های مدیریت بحران- هماهنگ سازی و ارتباط مؤثر بین سازمان های مرتبط با بحران	سازمان دهی گروه های عملیاتی
اسکان اضطراری روستاییان بعد از وقوع بحران- تلاش برای حفظ خونسردی اهالی روستا- جابجایی صحیح مجروحین و افراد آسیب دیده- برآوردن نیازهای اولیه مجروحان- تهیه ماشین آلات جهت اول اوربرداری و بازگشایی معابر- درخواست کمک از نیروهای نظامی، پیجع و هلال احمر- دور کردن مردم از نقاط حادثه دیده- تخلیه اماکن و سکونتگاه های در معرض خطر- کمک به عملیات امداد و نجات افراد زیر آوار مانده و آسیب دیده- نجات مجروحان و تأمین خدمات پزشکی و درمانی- تأمین مواد غذایی و بهداشتی برای افراد باقیمانده و مجروحان- تأمین سرتناه (جاده)، لباس گرم و پتو- انجام کمک های اولیه- اسکان موقت- استفاده از فضاهای خالی موجود در بافت روستا برای استقرار مرکز امداد سازی- کمک به ترمیم این بناهای که خسارت های جزئی دیده اند	امداد و نجات
برقراری نظام عمومی- کنترل ازدحام- حفاظت از اموال عمومی و خصوصی- تأمین امنیت منطقه تخلیه شده- همکاری دهیاری با نیروی انتظامی برای برقراری نظام و انتظامی در روستا- حفظ امنیت روستا در روزهای اولیه پس از وقوع بحران- انجام اقدامات فوری جهت پیشگیری از خسارت های بیشتر مثل قطع کردن سریع برق، گاز و آب	انتظامی و امنیتی
دادن آرامش به بازماندگان و استقرار آن ها در مکان های از قبل تعیین شده- انتقال افراد ناتوان زنان و کودکان به محل های امن- پخش وعده های غذایی گرم- استقرار اکیپ های درمانی در محل حادثه- استفاده از گروه های دوستانه برای سر زدن به افراد سالم خورده و معلول و کودکان	اقدامات روحی روانی

نتایج حاصل از کدگذاری‌های محوری و استخراج مقوله‌های مربوط به قابلیت‌ها و نقش دهیاری‌ها در مدیریت بحران در مرحله پس از وقوع بحران در جدول ۸ آمده است.

جدول ۸- کدگذاری محوری و استخراج مقوله‌های مربوط به قابلیت‌ها و نقش دهیاری‌ها پس از وقوع بحران

از زیبایی و برآورده سخارات	از زیبایی و بازسازی	پیشگیری	بازنمودن و توانمندسازی	تسهیلات و خدمات
از زیبایی و اعلام تلفات جانی به بخشداری- از زیبایی تقریبی خسارت‌های مادی و معنوی و ارائه گزارش اولیه به بخشداری- محاسبه خسارت‌ها به ساختمانهای مسکونی و اعلام به بنیاد مسکن شهرستان- محاسبه خسارت‌ها به دام، زمین‌های کشاورزی، اسطلبل‌ها، ابیاری و ارائه گزارش به جهاد کشاورزی- شناسایی نقاط عمومی آسیب‌دیده و ارائه گزارش به بخشداری	جلب شرکت و خودباری مردم در بازسازی مناطق آسیب‌دیده- جلب کمک‌های دولتی برای جبران خسارت- کمک به بازسازی و ترمیم مساکن خسارت‌دیده- اطلاع‌رسانی دستورالعمل‌های عمومی نحوه پاکسازی و بازسازی اموال دولتی و خصوصی- همکاری با نهادهای دولتی برای بهبود روند بازسازی- ارائه کمک‌های فنی و مالی به مالکین برای مقاوم‌سازی در مقابل سیلاب از محل اعتبارات دولتی- استفاده از داشن و تجربیات متخصصین برای بازسازی سریع ساختمانها- پیش‌بینی‌ها و امکانات برای بازسازی- تبیین محل جدید ساخت ابینه و تأسیسات- تخمین زمان لازم برای بازسازی- همکاری با تعاونی‌های ساخت‌وساز و مسکن‌سازان در جهت ایمن‌سازی یافته روستا در هنگام وقوع بحران			
اقدامات پیشگیرانه برای جلوگیری از خطرات احتمالی- همکاری با مراکز بهداشتی و درمانی در انجام اقدامات پیشگیری از شیوع بیماری‌ها- برنامه‌ریزی اسکان آسیب دیدگان				
برنامه توان‌بخشی فردی- توانمندسازی جوامع رستایی- اقدامات روحی و روانی- بازنمودن از آسیب‌دیدگان زلزله به دلیل تغییر در شرایط زندگی‌شان- معرفی افرادی که سرپرست خود را از دست‌داده‌اند- تلاش در برگرداندن اوضاع به حالت عادی				
درخواست وام و کمک‌های مالی بایعوض به افراد ضعیف و آسیب‌دیده- شناسایی افراد آسیب‌پذیر و کمک فوری به ایشان- وام‌های بحران (سیستم وام جبران بلایای طبیعی)- پاکسازی نخلاء، ضایعات و آسودگی- همکاری با گروه‌های تأمین اجتماعی- ایجاد و تقویت توان مالی و اعتباری رستاییان در بازسازی از طریق تشکیل صندوق‌های مالی خرد- هماهنگی با فرمانداری و بخشداری جهت دریافت بودجه و بازسازی نقاط تخریب‌شده- ایجاد شبکه‌ها و گروه‌های خودبار- ایجاد کمیته‌های تصمیم‌گیری رستایی- ایجاد مرکزی برای تأیید هویت بازماندگان و مفقودین				

مدیریت شهری

فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و رستایی
شماره ۷۰. بهار ۱۴۰۲

Urban management
No. 70 Spring 2023

۶۴

بنابراین، نتایج بخش کدگذاری محوری نشان داد که قابلیت‌ها و نقش‌های دهیاری در مدیریت بحران را می‌توان در ۲۳ قابلیت یا محور کلیدی تقسیم‌بندی کرد. از این موارد ۱۲ قابلیت مربوط به مرحله قبل از وقوع بحران می‌باشند که عبارتند از:

- قابلیت (۱)- آموزش و آگاهی‌بخشی همگانی
- قابلیت (۲)- تشکیل گروه‌های داوطلب امدادرسانی
- قابلیت (۳)- شناسایی و پایش بحران
- قابلیت (۴)- گزارش دهی و اطلاع‌رسانی
- قابلیت (۵)- بیمه و تسهیلاتی
- قابلیت (۶)- نظارت و کنترل ساخت‌وساز
- قابلیت (۷)- مکان‌یابی اسکان موقت
- قابلیت (۸)- تأمین امکانات و خدمات
- قابلیت (۹)- بهداشتی و درمانی
- قابلیت (۱۰)- هماهنگی سازمانی
- قابلیت (۱۱)- حفاظت زیست‌محیطی
- قابلیت (۱۲)- جلب شرکت مردمی

قابلیت‌ها و نقش‌های دهیاری در مدیریت بحران در مرحله حین وقوع بحران را می‌توان در ۶ قابلیت یا محور کلیدی تقسیم‌بندی کرد که عبارتند از:

- قابلیت (۱)- تحلیل وضعیت بحران
- قابلیت (۲)- اطلاع‌رسانی سریع

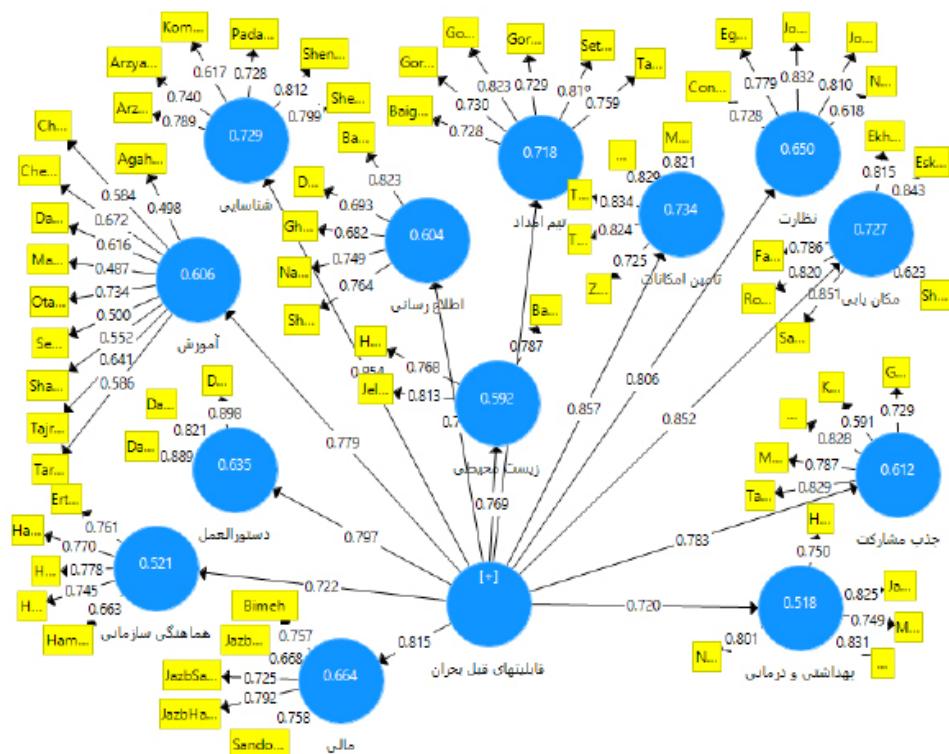
- قابلیت (۳)- سازمان دهی گروههای عملیاتی
 - قابلیت (۴)- امداد و نجات
 - قابلیت (۵)- اقدامات انتظامی و امنیتی
 - قابلیت (۶)- اقدامات روحی روانی

همچنین قابلیتها و نقش‌های دهیاری در مدیریت بحران در مرحله بعد از وقوع بحران را می‌توان در ۵ قابلیت یا محور کلیدی تقسیم‌بندی کرد که عبارتند از:

- قابلیت (۱) - ارزیابی و برآورد خسارات
 - قابلیت (۲) - بازسازی
 - قابلیت (۳) - پیشگیری
 - قابلیت (۴) - بازتوانی و توانمندسازی
 - قابلیت (۵) - تسهیلات و خدمات

نتایج معادلات ساختاری

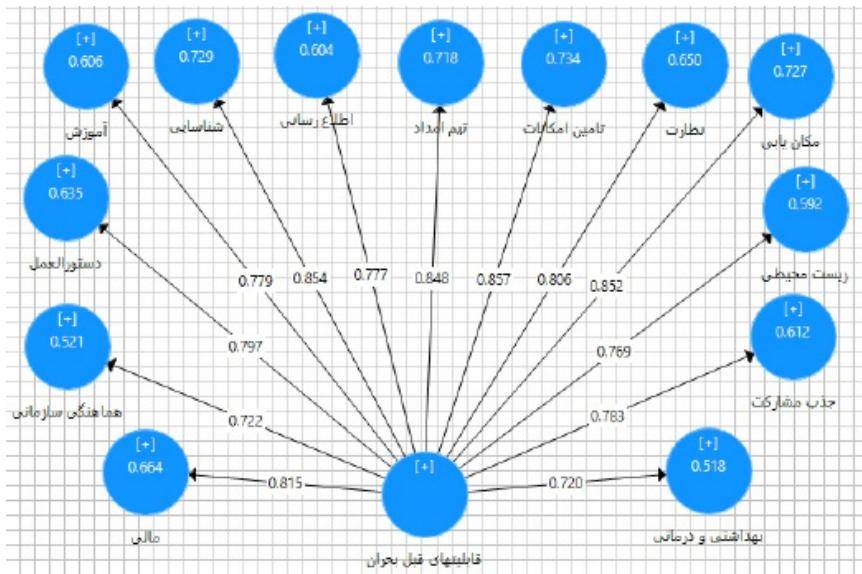
در ابتدا مدل تأییدی برای متغیرها و گویه‌های قابلیت‌های دهیاری‌ها در مدیریت پیش از بحران بررسی و ضرایب موردنظر محاسبه گردید. برای این منظور، پایابی هر یک از شاخص‌های متغیرهای مکنون، تجزیه و تحلیل شدند. پایابی هر یک از شاخص‌های متغیر مکنون در مدل توسط میزان بارهای عاملی هر شاخص تعیین می‌شود. ارزش هر یک از بارهای عاملی شاخص‌های متغیر مکنون مربوطه باست بزرگتر یا مساوی ۰/۵ باشد (فالکر و میل، ۱۹۹۲). ضرایب بارهای عاملی، این بخش در شکل ۲ ترسیم شده‌اند.

شکل ۲- ضرایب بار عاملی گویه‌های قابلیت‌های دهیاری‌ها در مدیریت پیش از بحران (منبع: یافته‌های پژوهش)

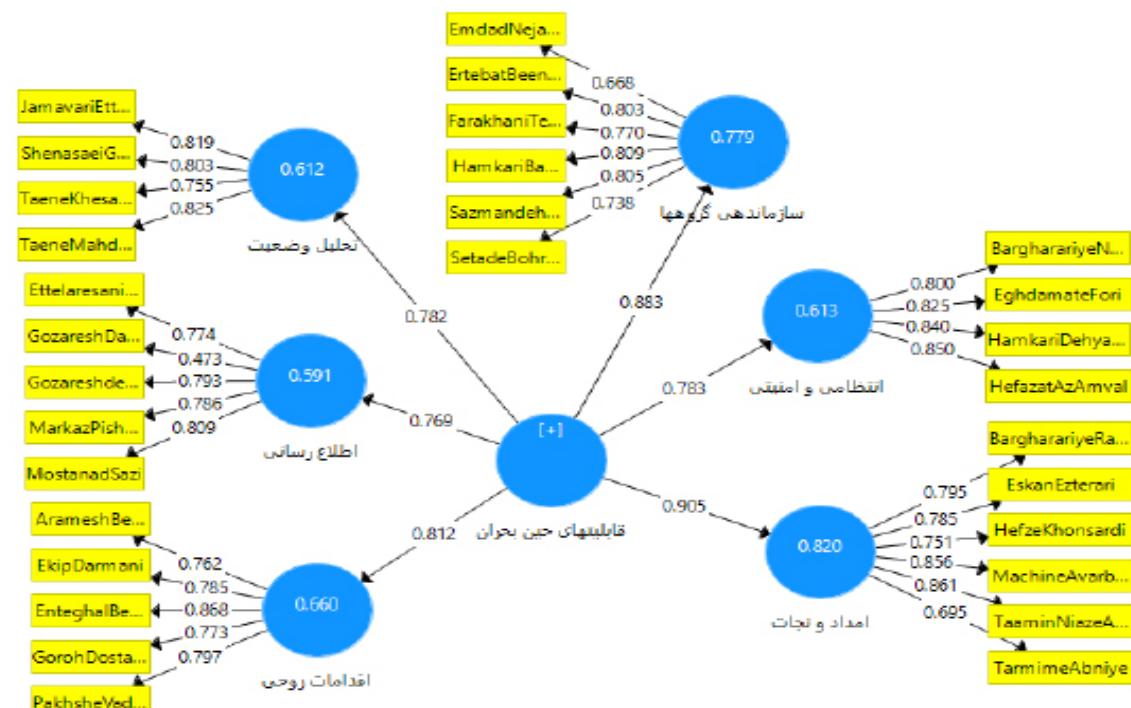
همان طور که مشاهده می شود همه ضرایب سنجه های مرتبه با سوالات یا گویه های تحقیق (به جز یکی از سوالات مربوط به متغیر آموزش) بالاتر از ۰/۵ است و بنابراین می توان گفت مدل اندازه گیری از پایایی خوبی در زمینه شخص های بکار گرفته شده برای سنجش قابلیت های دهیاری های در مدیریت پس از بحران برخوردار است. در این خصوص مقادیر احتمال (P-value) نیز برای تمامی شخص ها کمتر از ۰/۰۵ است که نشان از آن است که میزان بار عاملی، و مقادیر به دست آمده برای متغیر های مشاهده شده در سطح

یک درصد معنی دار است. همچنین مقادیر بتای به دست آمده در شکل ۳ نشان داده شده اند (اعداد روی فلش). طبق این ضرایب سهم هر یک از متغیرها (سازه ها) از نظر میزان تأثیرگذاری مشخص شده و همان طور که مشاهده می گردد همه ضرایب بالاتر از ۰/۷ می باشد و از بین آن ها متغیرهای «تأمین امکانات»، «شناسایی» و «مکان یابی» در رتبه های اول تا سوم قرار دارند.

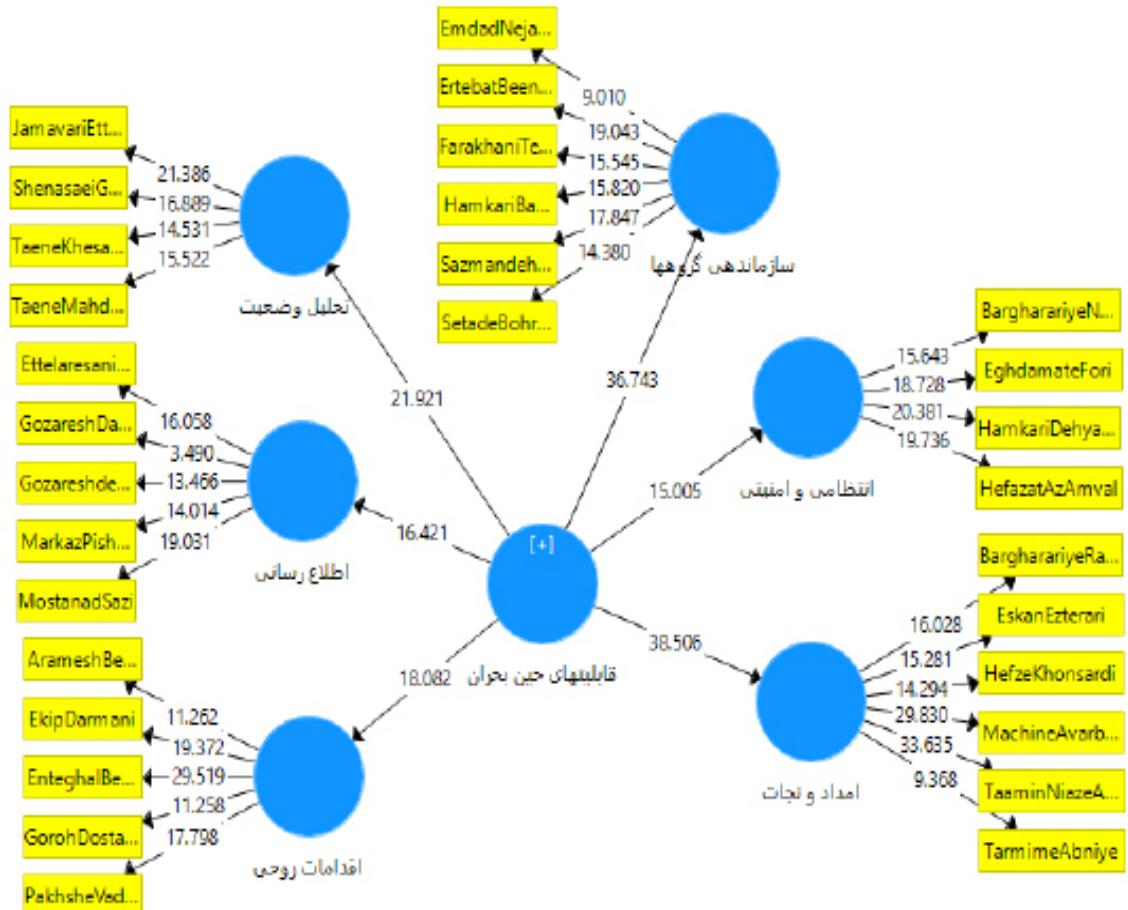
شکل ۳- ضرایب بتای متغیرهای پنهان مربوط به قابلیت های دهیاری ها در مدیریت پیش از بحران (منبع: یافته های پژوهش)

مدل اندازه گیری متغیرهای حین بحران
ضرایب بارهای عاملی این بخش در شکل ۴ ترسیم شده اند. همان طور که مشاهده می شود همه ضرایب سنجه های مرتبط با سوالات یا گویه های تحقیق بالاتر از ۰/۵ است و بنابراین می توان گفت مدل اندازه گیری از پایایی خوبی در زمینه شاخص های بکار گرفته شده برای سنجش متغیرهای مربوط به قابلیت های دهیاری های در مدیریت حین بحران بخوردار است.

شکل ۴- ضرایب بار عاملی متغیرها و گویه های قابلیت های دهیاری ها در مدیریت حین بحران (منبع: یافته های پژوهش)

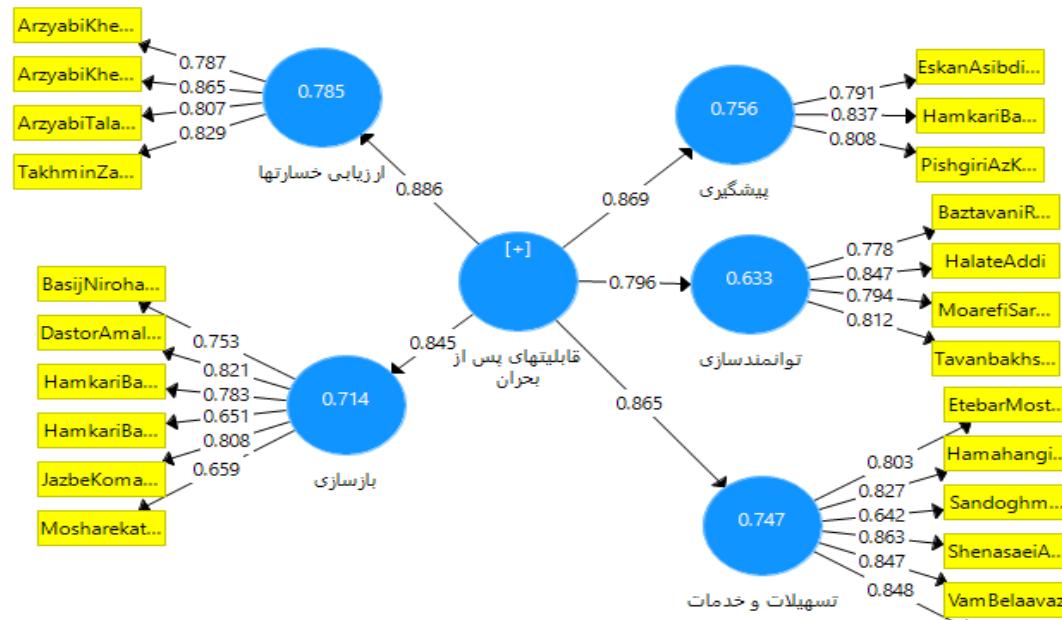
در این خصوص مقدار t (شکل ۵) همگی بالاتر از مقدار قابل قبول یعنی $1/96$ می باشند که نشان از آن است که میزان بار عاملی و مقدار به دست آمده برای متغیرهای مشاهده شده در سطح یک درصد معنی دار می باشند. همچنین مقدار بتای به دست آمده در شکل فوق (اعداد روی فلش) آورده شده اند. طبق این ضرایب سهم هر یک از متغیرها (سازه ها) از نظر میزان تأثیرگذاری مشخص شده و همان طور که مشاهده می گردد همه ضرایب بالاتر از $0/7$ می باشند و از بین آن ها متغیرهای «امداد و نجات» و «سازمان دهی گروه ها حین بحران» سهم بالاتری به خود اختصاص داده اند.

شکل ۵- مقادیر t و معنی داری متغیرها و گویه های قابلیت های دهیاری ها در مدیریت حین بحران (منبع: یافته های پژوهش)

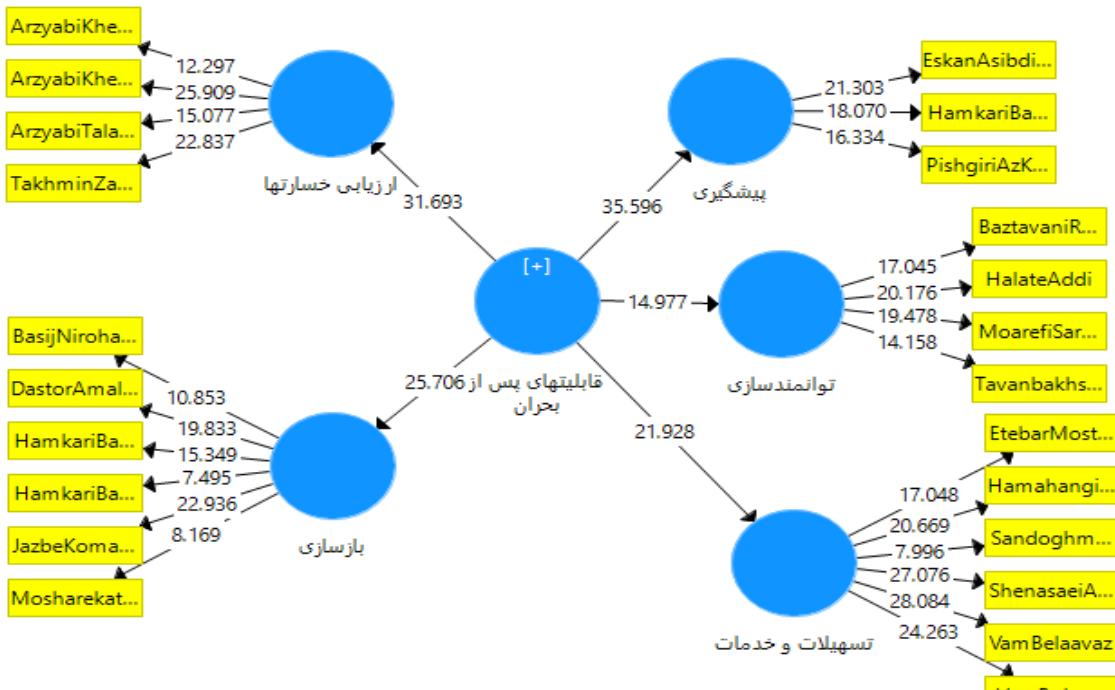
مدل اندازه گیری متغیرهای پس از بحران

همان طور که در شکل ۶ مشاهده می شود همه ضرایب سنجه های مرتبط با سوالات یا گویه های تحقیق بالاتر از $0/5$ است و بنابراین می توان گفت مدل اندازه گیری از پایابی خوبی در زمینه شاخص های بکار گرفته شده برای سنجش متغیرهای مربوط به قابلیت های دهیاری های در مدیریت پس از بحران برخوردار است.

شکل ۶- ضرایب بار عاملی متغیرها و گویه‌های قابلیت‌های دهیاری‌ها در مدیریت پیش از بحران (منبع: یافته‌های پژوهش)

در این خصوص مقادیر تی (t-value) محاسبه شده (شکل ۷) همگی بالاتر از مقدار قابل قبول (۱/۹۶) می‌باشند که نشان می‌دهد میزان بار عاملی و مقادیر بدست آمده برای متغیرهای مشاهده شده در سطح یک درصد معنی‌دار است. همچنین مقادیر بتای بدست آمده در این شکل (اعداد روی فلش) آورده شده‌اند. طبق این ضرایب سهم هریک از متغیرها (سازه‌ها) از نظر میزان تأثیرگذاری مشخص شده و همان‌طور که مشاهده می‌گردد همه ضرایب بالاتر از $+/-8$ می‌باشند و از بین آن‌ها متغیر «ارزیابی خسارات پس از بحران» سهم بالاتری به خود اختصاص داده است.

شکل ۷- مقادیر t و معنی‌داری متغیرها و گویه‌های قابلیت‌های دهیاری‌ها در مدیریت پس از بحران (منبع: یافته‌های پژوهش)

نتایج پایابی و روایی متغیرهای مورد بررسی در این تحقیق در جدول ۹ آورده شده است. برای سنجش پایابی از شاخصهای آلفای کرونباخ، پایابی ترکیبی (CR) و پایابی اشتراکی (ρ) با استفاده از نرمافزار اسمرارت بی آن اس استفاده شد. میزان قابل قبول برای پایابی باید بالاتر از ۰/۷ باشد. همان‌طور که مشاهده می‌شود مقادیر پایابی برای همه متغیرها بالاتر از عدد مذکور بوده و نشان‌دهنده آن است که متغیرهای تحقیق از پایابی قابل قبولی برخوردارند. برای بررسی روایی متغیرها در نرمافزار مذکور از دو شاخص روایی همگرا و روایی واگرا استفاده گردید. میزان قابل قبول برای روایی همگرا بدین صورت است که میزان میانگین واریانس‌های خروجی (AVE) باید بالاتر از ۰/۵ باشند. شاخص روایی واگرا نشان‌دهنده آن است که رابطه هر سازه یا متغیر با گویه‌هایش در مقایسه با رابطه همان سازه با سایر سازه‌ها چگونه است. میزان قابل قبول بستگی به اعداد هر ستون دارد که باید بالاتر از اعداد دیگر در همان ستون باشد. در این تحقیق روایی همگرا و روایی واگرا برای همه متغیرها قابل قبول بوده است و فقط مقدار روایی همگرا برای «آموزش» پایین‌تر از حد قابل قبول بود. دلیل اینکه اعداد به شکل لاتین و رنگی آورده شده است خروجی نرمافزار برای همین شکل است و هر جا که اعداد قرمزرنگ باشد نشان از ضعف در متغیر مورد بررسی در آن شاخص دارد.

جدول ۹- نتایج پایابی، روایی و مقادیر T (منبع: یافته‌های پژوهش)

T	روایی واگرا	روایی همگرا	پایابی			متغیر
	فورنل لارکر	متوسط واریانس استخراج شده (AVE)	پایابی ترکیبی (CR)	پایابی اشتراکی (ρ)	پایابی آلفا	
قابلیت‌های پیش از بحران						
۲۱/۳۶۵	۰/۵۹۲	۰/۳۵۱	۰/۸۴۱	۰/۸۰۱	۰/۷۹۲	آموزش
۱۳/۶۹۵	۰/۷۶۵	۰/۵۵۳	۰/۸۶۰	۰/۸۰۶	۰/۷۹۷	تشکیل گروه امدادرسانی
۱۱/۴۴۰	۰/۸۷۰	۰/۶۲۷	۰/۸۹۴	۰/۸۵۴	۰/۸۵۱	تنظیم دستورالعمل‌ها
۳۳/۶۴۳	۰/۷۵۰	۰/۶۵۲	۰/۹۰۳	۰/۸۶۸	۰/۸۶۶	شناسایی و پایش
۲۵/۶۶۷	۰/۷۴۴	۰/۵۸۶	۰/۸۹۴	۰/۸۶۴	۰/۸۵۸	اطلاع‌رسانی
۱۷/۱۲۷	۰/۷۴۱	۰/۵۷۴	۰/۸۶۹	۰/۸۳۷	۰/۸۱۲	مالی
۲۱/۳۱۲	۰/۷۵۷	۰/۷۵۷	۰/۹۰۳	۰/۸۴۴	۰/۸۳۹	نظرارت
۱۴/۲۷۸	۰/۷۹۳	۰/۶۲۴	۰/۸۳۳	۰/۷۰۹	۰/۷۰۱	مکان‌یابی
۳۲/۳۱۳	۰/۸۰۷	۰/۵۶۳	۰/۸۸۵	۰/۸۵۱	۰/۸۴۳	تأمین امکانات
۲۲/۹۹۸	۰/۷۹۲	۰/۵۵۱	۰/۸۶۱	۰/۸۰۴	۰/۷۹۸	بهداشتی و درمانی
۳۰/۵۰۴	۰/۷۴۵	۰/۵۴۹	۰/۸۵۹	۰/۷۹۶	۰/۷۹۰	هماهنگی سازمانی
۲۰/۱۱۷	۰/۷۹۰	۰/۶۳۰	۰/۹۱۰	۰/۸۸۵	۰/۸۸۰	زیست‌محیطی
۱۰/۸۸۵	۰/۷۵۸	۰/۵۷۳	۰/۸۶۹	۰/۸۲۴	۰/۸۱۱	مشارکت مردمی
قابلیت‌های حین بحران						
۱۶/۴۲۱	۰/۷۳۸	۰/۵۴۵	۰/۸۵۳	۰/۸۱۷	۰/۷۸۵	اطلاع‌رسانی
۱۸/۰۸۲	۰/۷۹۸	۰/۶۳۷	۰/۸۹۷	۰/۸۶۰	۰/۸۵۷	اقدامات روحی
۳۸/۵۰۱	۰/۷۹۳	۰/۶۲۸	۰/۹۱۰	۰/۸۸۶	۰/۸۸۰	امداد و نجات
۱۵/۰۰۵	۰/۸۲۹	۰/۶۸۷	۰/۸۹۸	۰/۸۴۹	۰/۸۴۸	انتظامی و امنیتی
۲۱/۹۲۱	۰/۸۰۱	۰/۶۴۱	۰/۸۷۷	۰/۸۱۳	۰/۸۱۳	تحلیل وضعیت
۶۳/۷۴۳	۰/۷۶۷	۰/۵۸۸	۰/۸۹۵	۰/۸۶۸	۰/۸۶۰	سازمان‌دهی گروه‌ها
قابلیت‌های پس از بحران						
۳۱/۶۹۳	۰/۸۲۳	۰/۶۷۷	۰/۸۹۳	۰/۸۴۳	۰/۸۴۰	ارزیابی خسارات
۲۵/۷۰۶	۰/۷۴۹	۰/۵۶۱	۰/۸۸۴	۰/۸۵۳	۰/۸۴۲	بارسازی
۲۱/۹۲۸	۰/۸۰۹	۰/۶۵۴	۰/۹۱۸	۰/۹۰۱	۰/۸۹۲	تسهیلات و خدمات
۱۴/۹۷۷	۰/۸۰۸	۰/۶۵۳	۰/۸۸۳	۰/۸۲۲	۰/۸۲۲	توانمندسازی
۳۵/۵۹۶	۰/۸۱۲	۰/۶۶۰	۰/۸۵۳	۰/۷۴۳	۰/۷۴۲	پیشگیری

راهکارهای مدیریت بحران

الف- اولویتبندی راهکارهای قبل از وقوع بحران

جدول ۱۰ اولویتبندی راهکارهای قبل از وقوع بحران را از دیدگاه پاسخگویان نشان می‌دهد؛ همان‌طور که ملاحظه می‌شود از بین راهکارهای مربوط به قبل از وقوع بحران، «لایروبی مسیل‌ها و انها» از دیدگاه پاسخگویان دارای بالاترین اولویت است.

جدول ۱۰ - اولویتبندی راهکارهای قبل از وقوع بحران از دیدگاه پاسخگویان (منبع: یافته‌های پژوهش)

اولویت	ضریب تغییرات	ضریب معیار	انحراف معیار	میانگین	راهکارهای قبل از وقوع بحران
۱	۰/۱۹۸	۰/۸۴۶	۴/۲۶۸		لایروبی مسیل‌ها و انها
۲	۰/۲۰۶	۰/۸۶۲	۴/۱۸۲		رفع نواقص شبکه جمع‌آوری آب‌های سطحی
۳	۰/۲۳۱	۰/۸۹۰	۳/۸۵۳		استفاده از تجارب سایر دهیاران در نقاط حادثه‌خیز
۴	۰/۲۳۴	۰/۹۷۴	۴/۱۵۸		مقام‌سازی منازل مسکونی
۵	۰/۲۳۵	۰/۸۸۹	۳/۷۷۰		ایجاد گروههای داوطلب اینمی
۶	۰/۲۳۸	۰/۹۶۷	۴/۰۴۸		بازدید مستمر پل‌ها و ابینه
۷	۰/۲۳۸	۰/۹۱۴	۳/۸۳۹		ارتقاء سطح اینمی
۸	۰/۲۴۰	۰/۹۴۷	۳/۹۳۹		اطلاع‌رسانی و آموزش جهت آمادگی روانی مردم
۹	۰/۲۵۹	۰/۹۸۶	۳/۸۰۴		خرید ماشین‌آلات مناسب عمرانی و خدماتی
۱۰	۰/۲۶۲	۱/۰۲۷	۳/۹۲۶		افزایش منابع تأمین بودجه برای مدیریت بهتر
۱۱	۰/۲۷۴	۱/۰۲۸	۳/۷۴۳		انجام مطالعات و تحقیقات مناسب
۱۲	۰/۲۸۳	۱/۰۸۶	۳/۸۲۹		تدوین و تهیه یک طرح جامع مدیریت بحران (تعیین وظایف گروههای امداد و نجات، بخشداری، فرمانداری، دهیاری و ساکنان روستایی)
۱۳	۰/۲۸۹	۱/۰۹۷	۳/۷۹۲		تجهیز نمودن دهیاری به ماشین‌آلات خدمات رسان و سنگین

ب- اولویتبندی راهکارهای حین وقوع بحران

جدول ۱۱ نظرات پاسخگویان را در مورد راهکارهای حین وقوع بحران، نشان می‌دهد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، «اقدام فوری جهت بهداشت عمومی» با کمترین ضریب تغییرات (۰/۲۰۵) در اولویت اول قرار گرفته است.

جدول ۱۱ - اولویتبندی راهکارهای حین وقوع بحران از دیدگاه پاسخگویان (منبع: یافته‌های پژوهش)

اولویت	ضریب تغییرات	ضریب معیار	انحراف معیار	میانگین	راهکارهای حین وقوع بحران
۱	۰/۲۰۵	۰/۸۱۶	۳/۹۷۵		اقدام فوری جهت بهداشت عمومی
۲	۰/۲۲۲	۰/۸۷۱	۳/۹۲۶		بسیج کلیه عوامل و تجهیزات و دستگاههای اجرایی و خدماتی
۳	۰/۲۲۵	۰/۹۰۸	۴/۰۳۶		اقدامات فوری جهت جمع‌آوری تلفات انسانی و نخلالهای ساختمانی
۴	۰/۲۲۸	۰/۹۳۲	۴/۰۸۵		همکاری با کلیه نهادها و دستگاه‌ها جهت رفع سریع موافع
۵	۰/۲۳۰	۰/۹۲۱	۴/۰۰۰		لایروبی بهموقع
۶	۰/۲۳۸	۰/۹۶۱	۴/۰۲۴		اطلاع‌رسانی و هشدار مناسب به مردم
۷	۰/۲۳۹	۰/۹۲۶	۳/۸۶۵		تعیین فرمانده عملیات
۸	۰/۲۴۲	۰/۹۲۸	۳/۸۳۹		ازریابی دقیق از محل بحران
۹	۰/۲۵۰	۰/۹۷۶	۳/۹۰۲		تأمین رفاه نسبی جهت جلوگیری از گسترش خسارت
۱۰	۰/۲۵۲	۱/۰۱۲	۴/۰۱۲		اقدام فوری جهت حفظ جان مردم
۱۱	۰/۲۵۳	۱/۰۱۸	۴/۰۲۴		حمایت بخشداری و فرمانداری از دهیاری‌ها جهت مدیریت بحران
۱۲	۰/۲۶۰	۱/۰۱۰	۳/۸۷۸		سوخت‌رسانی بهموقع
۱۳	۰/۲۶۶	۱/۰۳۵	۳/۸۷۸		همکاری اهالی ادارات با دهیار جهت ارائه تصمیم و خدمات سریع‌تر
۱۴	۰/۲۶۷	۱/۰۴۲	۳/۸۹۰		مهار آتش‌سوزی و کنترل مواد خطرناک
۱۵	۰/۲۷۳	۱/۰۴۷	۳/۸۴۱		تأمین امنیت

ج- اولویت‌بندی راهکارهای پس از وقوع بحران

یافته‌های تحقیق نشان داد که از دیدگاه پاسخگویان، گویه «شناسایی و معرفی خسارت‌دیدگان جهت دریافت وام‌های بلاعوض و کم‌بهره» با ضریب تغییرات ۰/۲۲۳ در بالاترین اولویت قرار داشته و ۷۵/۹ درصد از افراد موردنظری، این راهکار را در حد "زياد" و "خیلی زياد" به عنوان يكى از راهکارهای مهم پس از وقوع بحران ارزیابی کردند (جدول ۱۲). این ذهنیت نادرستی است که به دلیل مداخله‌های نابجای گذشته شکل گرفته و این توقع را ایجاد کرده که مهم‌ترین راه برداشت از بحران توزیع وام‌های کم‌بهره و تسهیلات مالی است.

جدول ۱۲ - اولویت‌بندی راهکارهای پس از وقوع بحران از دیدگاه پاسخگویان (منبع: یافته‌های پژوهش)

راهکارهای پس از وقوع بحران	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	اولویت
شناسایی و معرفی خسارت‌دیدگان جهت دریافت وام‌های بلاعوض و کم‌بهره	۴/۰۳۶	۰/۰۹۰۳	۰/۲۲۳	۱
هماهنگی جهت خدمات زیربنایی از قبیل آب، برق، گاز، تلفن و...	۳/۹۶۲	۰/۹۲۹	۰/۲۳۴	۲
اقدامات فوری جهت بازگرداندن وضعیت عادی به مناطق آسیب‌دیده	۳/۸۷۹	۰/۹۲۹	۰/۲۳۹	۳
همکاری در انجام عملیات بهسازی در نقاط آسیب‌دیده با بنیاد مسکن	۴/۰۰۰	۰/۹۷۵	۰/۲۴۳	۴
بهسازی معاابر	۳/۸۱۷	۰/۹۷۰	۰/۲۵۴	۵
بازسازی و ساخت منازل تخریب‌شده توسط نهادهای مربوطه	۳/۸۷۹	۱/۰۲۸	۰/۲۶۵	۶
جلوگیری از تجمع در محل‌های سیل‌زده/زلزله‌زده	۳/۹۶۲	۱/۱۲۰	۰/۲۸۲	۷
همکاری در تأمین مواد غذایی و مایحتاج	۳/۷۸۰	۱/۱۰۰	۰/۲۹۱	۸
ایجاد شبکه‌ها و گروه‌های خوددار	۳/۵۰۶	۱/۱۶۲	۰/۳۳۱	۹

درییش شری

فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۷۰. بهار ۱۴۰۲
Urban management
No.70 Spring 2023

۷۱

می‌تواند با شناسایی نقاط بحرانی و آسیب‌پذیر روستا، اقدام به تهیه نقشه‌های خطر در مناطق آسیب‌پذیر روستا نماید. ارزیابی حساسیت و آسیب‌پذیری زیرساخت‌ها همچنین امکانات و محدودیت‌های روستا یکی از روش‌های بسیار مفید جهت پیشگیری از افزایش خسارت‌ها و برنامه‌ریزی جهت اقدامات پداشت غیرعامل به‌طور مؤثرتر خواهد بود.

قابلیت (۴)- اطلاع‌رسانی و گزارش دهی: درخواست کمک‌های کارشناسی و مطالبه‌گری از مستولان، ارائه گزارش مکتوب به بخشداری، بنیاد مسکن، جهاد کشاورزی و منابع طبیعی درخصوص نقاط آسیب‌پذیر و بحرانی و پیگیری برطرف کردن نقاط ضعف روستا قبل از وقوع حادثه، از جمله لاپروری رودخانه‌ها، مقاوم‌سازی مساکن روستایی قبل از زلزله از مهم‌ترین قابلیت‌های دهیاری‌ها در زمان قبل از وقوع بحران است. همچنین دهیاری می‌تواند با تشکیل شبکه‌های ارتباط اجتماعی مجازی یا غیرمجازی برای پیشگیری و مقابله با حوادث و بلایا اطلاع‌رسانی عمومی و تخصصی را به روستاییان ارائه نماید.

قابلیت (۵)- تسهیلات مالی و بیمه: یکی از نقش‌های مهم دهیاری‌ها در زمینه مسائل مالی و بیمه روستاییان است. از جمله اینکه می‌توانند نسبت به پیگیری بودجه سالانه مقابله با بحران‌های طبیعی، پیگیری ایجاد مؤسسات مالی خرد و صندوق‌های قرض‌الحسنه، جذب هدایا و کمک خیرین برای بازسازی روستا، پیگیری جذب بودجه‌های دولتی در زمینه آموزش و بهداشت، جذب سرمایه از طریق گردشگری روستا

نتایج و بحث

قابلیت‌ها و نقش‌های دهیاری‌ها در مرحله مدیریت قبل از وقوع بحران در قالب موارد زیر قابل تفسیر و تحلیل است:

قابلیت (۱)- آموزش و آگاهی‌بخشی همگانی: اطلاع‌رسانی و آموزش جهت آمادگی مردم روستا از جمله قابلیت‌های مهم دهیاری‌ها قبل از وقوع بحران است. دهیاری‌ها می‌توانند با انجام مواردی از قبیل تهیه نشریات، بروشور و انتشار آن در میان اهالی روستا نقش مهمی ایفا کنند. موضوعاتی که برای آموزش دهیاری‌ها باید بدان‌ها توجه کنند عبارتند از: آشنایی با نقاط خطرناک روستا، آگاه‌سازی از خطرات سیل، زلزله، بیماری‌های واگیردار خشک‌سالی و روان آبهای ورودی به داخل روستا، آموزش ذخیره‌سازی غذا و داروهای ضروری، استفاده از ادش بومی برای کاهش آسیب‌های محیطی (احداث استخرهای کوچک، انود کردن جویها و نهرها).

قابلیت (۲)- تشکیل گروه‌های داوطلب امداد‌رسانی: دهیاری‌ها می‌توانند با شناسایی افراد و گروه‌های داوطلب در روستا که روحیه خدمت داشته و معتمد روستا باشند، گروه‌های و گروه‌های محلی را تشکیل داده و از ایشان در هنگام بحران استفاده نمایند. دهیاری می‌تواند با تشکیل پرونده و اخذ مدارک لازم از افراد داوطلب از این افراد ثبت‌نام کرده و کارت شناسایی ممکن است به مهر دهیاری برای نیروهای داوطلب صادر نمایند.

قابلیت (۳)- شناسایی و پایش نقاط بحرانی: دهیاری

دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی نقش مهمی در پیشبرد مطالعات پیشگیرانه ایفا نمایند.

قابلیت (۱۱)- حفاظت زیستمحیطی: در مناطق روستایی که ارتباط با محیط‌زیست و زمین‌های کشاورزی نزدیک‌تر است مسائل زیستمحیطی و آگاه‌سازی و فرهنگ‌سازی در این زمینه از اهمیت بالایی برخوردار است؛ بنابراین دهیاری‌ها نقش مهمی در حفاظت از اراضی مرتعی و جنگلی و فضاهای سبز جهت پیشگیری از سیل و ریزگردها، بهره‌برداری مناسب از آب، زمین و پوشش گیاهی و جلوگیری از کاربری‌های غیرمجاز بر عهده دارند.

قابلیت (۱۲)- جلب مشارکت مردمی: دهیاری‌ها باید نسبت به جلب مشارکت روستاییان برنامه‌های ویژه‌ای داشته باشند. از جمله این برنامه‌های می‌توان به مواردی مانند مشارکت دادن مردم در برنامه‌ریزی بحران‌ها، همکاری با مسئولان محلی برای تنظیم طرح‌های کاهش اثر حادثه، مشارکت گروه‌های روستایی برای اجرای فازهای مدیریت بحران، استفاده از مشارکت روستاییان در اجرای مقررات ساخت‌وساز و طرح‌های هادی و استفاده از مشارکت سازمان‌های جامعه‌محور مثل گروه‌های مختلف کشاورزان اشاره داشت.

۲-۵- قابلیت‌ها و نقش‌های دهیاری‌ها در مرحله مدیریت حین وقوع بحران نیز در موارد زیر خلاصه می‌شود:

قابلیت (۱)- تحلیل وضعیت بحران: دهیاران در زمان وقوع حادثه باید نوع و منشأ بحران را شناسایی کنند، میزان خسارات و ضایعات تقریبی را برآورد کنند، وسعت و محدوده جغرافیایی بحران را تعیین نمایند، پیامدهای احتمالی بحران را برای جلوگیری از خسارات بیشتر تعیین کنند و درنهایت بخش‌های آسیب‌پذیر و حساس یا گروه‌هایی که در معرض خطر جدی هستند را شناسایی کنند. برای انجام این نقش دهیاران می‌توانند به جمع آوری اطلاعات با استفاده از مشاهده مستقیم، مصاحبه با افراد حاضر در محل حادثه، عکس‌برداری و تصویربرداری از محل پردازنند.

قابلیت (۲)- اطلاع‌رسانی سریع: مرحله بعد از تحلیل وضعیت و جمع آوری اطلاعات از محل حادثه‌دیده، اطلاع‌رسانی و گزارش دهی به موقع به سازمان‌های مربوطه درخصوص بحران پیش‌آمده است. دهیاران می‌توانند با استفاده از رسانه‌ها (موبایل، تلفن، ایمیل) ابتدا گزارش‌های خود را تهیه کرده سپس اطلاع‌رسانی نمایند.

قابلیت (۳)- سازمان‌دهی گروه‌های عملیاتی: یکی از نقش‌هایی که دهیاران بالا‌فصله در حین حادثه می‌توانند بر عهده بگیرند تشکیل ستاد بحران در محل دهیاری با مشارکت دادن گروه‌ها و گروه‌های امداد و نجات و داوطلب است. از این طریق می‌توان با سرعت بیشتر به عملیات نجات افراد از زیر آوار یا سیل‌های ویرانگر پرداخت.

برای مدیریت بحران در روستا اقدام مؤثری انجام دهند.

قابلیت (۶)- نظارت و کنترل ساخت‌وساز: یکی از مسائلی که در روستا و شهرها دیده می‌شود انجام ساخت‌وسازها در کار مسیر رودخانه‌ها یا گسل‌ها است که نمونه آن در شهر پل دختر و معمولان دیده می‌شود. به گزارش خبرگزاری تسنیم، در مدت یک ماه اول سال ۱۳۹۸ تعداد ۱۰۳ مورد تصرف غیرقانونی حريم رودخانه در استان همدان شناسایی شده است؛ که شهرستان نهادن با ۴۰ مورد، رزن با ۱۸ مورد، بهار و تویسرکان هر کدام با ۱۴ مورد، همدان با ۱۱ مورد و فامنین و کبودرآهنگ هر کدام به ترتیب با ۵ و ۶ مورد تصرف غیرقانونی حريم رود را می‌توان به عنوان شهرستان‌های با بیشترین و کمترین تصرف غیرقانونی رودخانه در استان نام برد. از جمله نقش‌های نظراتی که دهیاری‌ها در این زمینه می‌توانند انجام دهند مواردی از قبیل جلوگیری از ساخت‌وساز در حاشیه مسیل، جلوگیری از کشاورزی در مسیل، جلوگیری از شخم بی‌رویه مسیل‌ها و کشت و زرع، جلوگیری از ساخت‌وساز در زمین‌های سست، کنترل نقشه ساختمان‌ها و رد یا قبول مجوزهای ساخت‌وساز می‌باشد.

قابلیت (۷)- مکان‌یابی اسکان موقت: از جمله موارد دیگری از نقش‌های دهیاران که می‌توانند قبل از بروز بحران انجام دهند عبارتند از: شناسایی نقاط امن در روستا برای اسکان اضطراری اهالی به هنگام بحران، اختصاص زمین در محل مناسب و روودی روستا جهت انتقال حادثه‌دیدگان، شناسایی زمین جهت استقرار اکیپ‌های بهداشتی و درمانی، آمادگی اسکان موقت حادثه‌دیدگان در چادر یا کانکس، پیگیری ساخت پناهگاه‌ها و سکونتگاه‌های موقت.

قابلیت (۸)- تأمین امکانات و خدمات: هرچند دهیاری‌ها برای انجام اقدامات مثل لایروبی مسیل‌ها، ایجاد سوله‌های بزرگ نگهداری مواد غذایی، تهیه کانکس نیاز به بودجه و امکانات بیشتری دارند ولی برخی موارد قبل از وقوع بحران به راحتی توسط دهیاری‌ها قابل انجام است: از جمله، مجهر کردن روستا به امکانات کمک‌های اولیه، تهیه مخازن اضطراری ذخیره آب و موتوربرق، تهیه وسایل گرمایشی، تأمین چادر و پتو جهت اسکان موقت و ذخیره اغذیه کنسروی.

قابلیت (۹)- بهداشتی و درمانی: دهیاری‌ها می‌توانند در مسائل بهداشتی نظیر ضدعفونی مکان‌های عمومی، اطلاع‌رسانی به مردم جهت استفاده از دستکش و ماسک، نظافت معابر با مواد ضدعفونی کننده، همکاری دقیق با خانه بهداشت روستا در شناسایی افراد پرخطر و ... همکاری خوبی با مراکز و خانه‌های بهداشت داشته باشند.

قابلیت (۱۰)- هماهنگی سازمانی: دهیاری‌ها می‌توانند همکاری پیوسته و نزدیک با ادارات دولتی و ارگان‌های نظامی و انتظامی در مدیریت بحران در نواحی روستایی داشته باشند. همچنین دهیاری‌ها می‌توانند با همکاری در پژوهش‌های

کنند. اقداماتی مانند جلوگیری از تجمع و ورود مردم به نقاط آسیب دیده پرخطر، همکاری با مراکز بهداشتی و درمانی در انجام اقدامات پیشگیری از شیوع بیماری‌ها، برنامه‌ریزی اسکان آسیب دیدگان مدنظر است.

قابلیت (۴) – بازتوانی و توانمندسازی: دهیاری‌ها در کمک به برگرداندن اوضاع بعد از وقوع بحران به شرایط عادی نقش مهمی می‌توانند ایفا کنند. از جمله برنامه‌های توانبخشی فردی، توانمندسازی اجتماعات روستایی و کشاورزی بهویژه زنان روستایی، بازتوانی روحی روانی آسیب دیدگان به دلیل تعییر در شرایط زندگی شان، معرفی افرادی که سرپرست خود را از دست داده‌اند، ایجاد کمیته‌های تصمیم‌گیری روستایی و تلاش در برگرداندن اوضاع به حالت عادی.

قابلیت (۵) – تسهیلات و خدمات: از جمله مهم‌ترین تسهیلات برای بازماندگان و آسیب دیدگان، تسهیلات مالی و وام‌هایی است که یا بلاعوض باشند یا اینکه در طولانی‌مدت و بدون بهره قابل بازپرداخت باشند. یکی از اقدامات دهیاری‌ها درخواست وام و کمک‌های مالی بلاعوض به افراد ضعیف و آسیب دیده است. ایجاد و تقویت توان مالی و اعتباری روستاییان در بازاری از طریق تشکیل صندوق‌های مالی خرد، هماهنگی با فرمانداری و بخشداری جهت دریافت بودجه و بازاری نهاد تخریب شده، ایجاد شبکه‌ها و گروه‌های خودیار، ایجاد مرکزی برای تأیید هویت بازماندگان، مفقودین و متوفیان از جمله خدمات دیگر دهیاری‌ها بعد از وقوع بحران است.

نتایج اولویت‌بندی قابلیت‌های دهیاری‌ها در مدیریت بحران نشان داد که مهم‌ترین قابلیت‌های دهیاری‌ها قبل از وقوع بحران شامل مقوله‌های «آموزش»، «هماهنگی سازمانی»، «بهداشتی و درمانی» بوده و این مقوله‌ها می‌بایست بیش از سایر اقدامات مدنظر قرار گیرد و به آن توجه بیشتری قبل از وقوع بحران گردد. نامی (2011) و پریشان (۱۳۹۹) نیز در مطالعات خود به نتایج مشابهی دست یافته‌اند. یافته‌های حاصل از قابلیت‌ها و اقدامات دهیاری‌ها حین وقوع بحران نشان داد مقوله‌های «اطلاع‌رسانی»، «سازمان‌دهی گروه‌ها»، «اقدامات انتظامی و امنیتی» بیشترین تأثیر را در زمان وقوع بحران دارند و دهیاران بیش از هر چیز در شرایط وقوع بحران باید این نکات را مدنظر قرار دهند. از قابلیت‌های عمدۀ دهیاری‌ها در مدیریت پس از بحران اقدامات مهم «بازسازی» ارزیابی زیان‌ها و «تسهیلات و خدمات» می‌باشند. نتیجه این بخش با نتایج مطالعات مارک و همکاران (2016) Marek et al, 2016)، بهمنی و نازک‌تبار (۱۴۰۰) همخوانی دارد. همچنین نتایج تحقیق حاکی از آن بود که میانگین «راهکارهای حین وقوع بحران» بیشتر از سایر مراحل بوده و از دیدگاه پاسخگویان راهکارهایی که در مرحله حین وقوع بحران بکار گرفته می‌شوند بهتر می‌توانند به مدیریت بحران کمک کرده و مؤثر واقع شوند.

قابلیت (۴) – امداد و نجات: از جمله مواردی که دهیاران در زمینه عملیات امداد و نجات می‌توانند کمک کنند عبارتند از: اسکان اضطراری روستاییان، تلاش برای حفظ خونسردی اهالی روستا، جایگایی صحیح مجرجوین و افراد آسیب دیده، برآوردن نیازهای اولیه مجروحان، تهییه ماشین‌آلات جهت آواربرداری و بازگشایی معبابر، درخواست کمک از نیروهای نظامی، بسیج و هلال احمر، دور کردن مردم از نقاط حادثه‌خیز، تخلیه اماکن و سکونتگاه‌های در معرض خطر، کمک به تأمین خدمات پزشکی و درمانی، کمک به تأمین مواد غذایی و بهداشتی برای افراد باقیمانده و مجروحان، تأمین سرپناه (چادر) و ...

قابلیت (۵) – اقدامات انتظامی و امنیتی: با بروز حادثه یا هر نوع بحرانی متناسبانه فرصت سودجویی و سرقت برای برخی افراد سودجو فراهم می‌شود. یکی از وظایف دهیاران در حین وقوع بحران حفاظت از اموال و دارایی‌هایی است که در معرض خطر قرار دارند. از جمله اقدامات دیگر دهیاران در این خصوص می‌توان به مواردی نظیر همکاری با نیروی انتظامی برای برقراری نظم و انضباط در روستا، حفظ امنیت روستا در روزهای اولیه پس از وقوع بحران، انجام اقدامات فوری جهت پیشگیری از خسارت‌های بیشتر مثل قطع کردن سریع برق، گاز و آب اشاره کرد.

قابلیت (۶) – اقدامات روحی روانی: دادن آرامش روحی و روانی به بازماندگان می‌تواند باعث کاهش درد و رنج ناشی از بحران شود؛ بنابراین دهیاران می‌توانند بازماندگان را دلداری داده و آن‌ها را در مکان‌های از قبیل تعیین شده اسکان دهند. همچنین با انتقال افراد ناتوان زنان و کودکان به محل‌های امن، پخش وعده‌های غذایی گرم، دعوت از روانشناسان، بازیگران و استفاده از گروه‌های دوستانه برای سر زدن به افراد آسیب دیده نقش خود را ایفا نمایند.

قابلیت‌ها و نقش‌های دهیاری‌ها در مرحله مدیریت بعد از وقوع بحران در ۵ قابلیت قابل تحلیل و بررسی است:

قابلیت (۱) – ارزیابی و برآورد خسارات: یکی از وظایف دهیاری‌ها بعد از وقوع بحران کمک به ارزیابی و برآورد تقریبی خسارات‌های مادی و معنوی و نقاط عمومی آسیب دیده به بخشداری و مقامات بالاتر است. محاسبه خسارت‌ها و برآورد تعداد مساکن تخریب شده یا خسارت‌دیده همچنین محاسبه خسارت به دام‌ها، کشاورزی و باغات می‌تواند مسئولین مربوطه در محاسبه و تأمین بودجه لازم برای جبران خسارات کمک کند.

قابلیت (۲) – بازسازی: می‌توان گفت مهم‌ترین مسئله بعد از وقوع بحران، بازسازی نقاط آسیب دیده است؛ بنابراین نقش دهیاری در بازسازی بسیار اهمیت دارد.

قابلیت (۳) – پیشگیری: دهیاری‌ها می‌توانند بعد از وقوع بحران با انجام اقداماتی از عوایق و پیامدهای بیشتر بحران جلوگیری

دوره‌های آموزشی مدولار فنی و حرفه‌ای برای تعالی شغلی دهیاران با هماهنگی مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای طراحی و اجرا شود و البته در توسعه و تکامل شغلی ایشان دخالت داده شود. برگزاری کارگاه‌های آموزشی و آموزش‌های مجازی در شرایط کرونایی کشور نیز قابل برنامه‌ریزی و اجراست.

۲- طراحی و اجرای سامانه‌های اطلاع‌رسانی سریع و مختص روستاهای سیستم پیش‌آگاهی و اطلاع‌رسانی قبل از وقوع بحران به عنوان نقص اصلی این مرحله معرفی شد. اجرای سیستم پیش‌آگاهی سیل، زلزله و بیماری‌های واگیردار نظیر کرونا هر کدام پیش‌نیازهای خود را می‌طلبد. ولی به هر حال طراحی و اجرای سامانه‌های اطلاع‌رسانی سریع و مختص محلات مختلف یعنی منطقه بازمان و مکان حائز اهمیت است. همان‌طور که آموزش‌پرورش و آموزش عالی در شرایط کرونایی کشور به اهمیت رسانه‌های اجتماعی بیشتر پی‌بردن و شبکه‌های اختصاصی خویش را پیگیری می‌کنند؛ لازم است که معاونت محترم امور روستایی استانداری‌های کشور نیز سامانه‌های اطلاع‌رسانی و هماهنگی یعنی رسانه‌های اجتماعی تخصصی خویش را پیگیری کنند. این سامانه زمینه ارتباط بهتر امور روستایی و دهیاران استان و همچنین همکاری‌ها، آموزش و تبادل افکار دهیاران را فراهم می‌کند.

۳- ایجاد و توسعه شبکه‌های اجتماعی واقعی و مجازی: سازمان‌دهی گروه‌ها از دیگر نواقص اساسی مدیریت حین بحران است. ایجاد و توسعه شبکه‌های اجتماعی واقعی در این مرحله ضروری به نظر می‌رسد. برقراری جلسات حضوری و مجازی و ایجاد زمینه ارتباطات بیشتر دهیاران استان از طریق رسانه‌های اجتماعی موجود یکی از این اقدامات است. همکاری هرچه بیشتر دهیاران شبکه دهیاران استان را تقویت می‌کند و تقویت شبکه دهیاری‌ها از فشار کاری به پخشداری‌ها می‌کاهد.

تقدیر و تشکر

این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی است که با حمایت دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری همدان و استفاده از اعتبارات این استانداری انجام شده است. بدین‌وسیله از زحمات دستاندرکاران و مسئولین این دفتر و استانداری همدان تقدیر و تشکر می‌شود.

اقدامات و راهکارهایی که در مرحله قبل از وقوع بحران بیش از همه اهمیت داشته و مورد توجه قرار گرفتند، «لایروبی مسیل‌ها و انهار»، «رفع نواقص شبکه جمع‌آوری آبهای سطحی» و «استفاده از تجارب سایر دهیاران در نقاط حادثه‌خیز» بود. با توجه به این که در سال‌های اخیر روستاهای استان بیشتر با پدیده سیل مواجه بوده و همین امر خسارات زیادی به مزارع و منازل مسکونی در روستاهای وارد نموده است، لذا «لایروبی مسیل‌ها و اصلاح شبکه‌های آب سطحی» وزن بالاتری نسبت به سایر راهکارها به خود اختصاص داد. در مورد راهکارهای حین وقوع بحران، نتایج بیانگر آن بود که راهکارهایی مانند «اقدام فوری جهت پهداشت عمومی»، «بسیج کلیه عوامل و تجهیزات و دستگاه‌های اجرایی و خدماتی»، «اقدامات فوری جهت جمع‌آوری تلفات انسانی و خالله‌های ساختمانی» و «همکاری با کلیه نهادها و دستگاه‌ها جهت رفع سریع موانع» می‌باشد در وهله اول مورد توجه قرار گرفته و قبل از وقوع بحران برای آن تدبیر لازم اندیشیده شود. در این مرحله دو اقدام اساسی مورد توجه قرار گرفته است؛ یکی تأمین بهداشت و جمع‌آوری پسماندهای است که بر شیوه بیماری‌ها در حین وقوع بحران تأثیرگذار است و دیگری تعامل و همکاری سازمان‌ها با یکدیگر جهت حل مشکلات و چالش‌های پیش‌روی دهیاری‌ها؛ که البته این این مهم از طریق تدوین طرح جامع مدیریت بحران تأثیرگذار است تا بدین‌وسیله نقش و وظایف هر یک از نهادها و سازمان‌های متولی به هنگام وقوع بحران مشخص شده و از بینظمی و موازی‌کاری و همچنین هرج‌ومرج در شرایط بحرانی اجتناب گردد. نتایج مطالعه استناب و همکاران (Straub et al, 2020) و جانسون‌آوری و همکاران (JohnsonAvery et al, 2016) این نتیجه را تأیید می‌کند. راهکارهایی که پس از وقوع بحران مورد توجه دهیاران قرار گرفت، شامل «شناسایی و معرفی خسارت‌دیدگان جهت دریافت وام‌های بلاعوض و کم‌بهره»، «هماهنگی جهت برقراری خدمات زیربنایی از قبیل آب، برق، گاز، تلفن» و «اقدامات فوری جهت بازگرداندن وضعیت عادی به مناطق آسیب‌دیده» بود.

بررسی متغیرها و گویه‌های مربوط به اندازه‌گیری سطح قابلیت‌های دهیاری‌ها در مدیریت بحران با استفاده از مدل معادلات ساختاری نشان داد که متغیرها و سؤالات استخراج شده و به دست آمده در این تحقیق از برازش و تناسب خوبی برخودار هستند. بنابراین می‌توان سوالات این تحقیق را برای استفاده در سایر نقاط کشور پیشنهاد داد.

پیشنهادهای کاربردی

۱- آموزش و آگاهی‌بخشی به دهیاران در زمینه مدیریت بحران: آموزش و استفاده از تجربیات دیگر دهیاران قبل از بحران در اولویت بالا قرار گرفته است در حالی که تأمین امکانات و یا تجهیزات و ماشین‌آلات در اولویت‌های آخر مطرح شده‌اند. به نظر می‌رسد که با توجه به ابراز نیاز آموزشی لازم است

منابع

- احمدیوسفی، رؤیا؛ چوبچیان، شهلا و چیذری، محمد (۱۴۰۰). بررسی اجرای برنامه‌هایی مدیریت بحران خشک‌سالی در استان کرمان. مدیریت بحران، ۱۰ (۲)، ۱۵۷-۱۶۶.
- بهمنی، اکبر و نازک تبار، حسین (۱۴۰۰). بررسی تأثیر سرمایه‌های معیشتی بر بهبود تاباً‌واری روستائیان در همه‌گیری کرونا، تبیین نقش میانجی بهزیستی اجتماعی. مدیریت بحران، ۱۰ (۱)، ۱۱۵-۱۲۴.

- Macken-Walsh. (2016). the impact of EU governance and rural development policy on the development of the third sector in rural Poland: A nation-wide analysis. *Journal of Rural Studies*. Volume 43, Pages 225–234.
- Martínez-Graña, A. M., Boski, T., Goy, J. L., Zazo, C., & Dabrio, C. J. (2016). Coastal-flood risk management in central Algarve: Vulnerability and flood risk indices (South Portugal). *Ecological Indicators*, 71, 302-316.
 - Marwitz, S., Maxson, N., Koch, B., Aukerman, T., Cassidy, J., Belonger, D. (2008). Corporate Crisis Management: Managing a major crisis in a chemical facility, *Journal of Hazardous Materials*, 159(1), 92-104.
 - Morrison, T.H. (2014). Developing a regional governance index: The institutional potential of rural regions. *Journal of Rural Studies*, 35, 101–111.
 - Naomi, W. (2011). Coping capacities and rural livelihoods: Challenges to community risk management in Southern Sri Lanka Binghamton University, Department of Geography, P.O. Box 6000, Binghamton, NY 13902-6000, USA.
 - Narisong, H. & Jie, C. & Min, T. (2015). Social trust and grassroots governance in rural China. *Social Science Research*. Volume 53, Pages 351–363.
 - OstikMiake, R. (2011). Forms of community participation in disaster risk management practices Published by Nova Science Publishers. Inc. New York.
 - Phillips, J. (2010). Evaluating the Level and Nature of Sustainable Development for a Geothermal Power Plant. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 14, 2414–2425.
 - Sánchez-Zamora, P., Gallardo-Cobos, R., & Ceña-Delgado, F. (2014). Rural areas face the economic crisis: Analyzing the determinants of successful territorial dynamics. *Journal of Rural Studies*, 35, 11-25.
 - Shapiro, R. (2007). The Local Connection: Local Government Performance and Satisfaction with Democracy in Argentina, *Comparative Political Studies* 41(3), 285-308.
 - Straub, A. M., Gray, B. J., Ritchie, L. A., & Gill, D. A. (2020). Cultivating disaster resilience in rural Oklahoma: Community disenfranchisement and relational aspects of social capital. *Journal of Rural Studies*, 73, 105-113.
 - Tolgahan, A. Hüseyin Ö. (2016). Natural Disaster Governance: Barriers for Turkey, European
 - Uphoff, N., and L. Buck. (2006). Strengthening rural local institutional capacities for sustainable livelihoods and equitable development. World Bank, Washington, D.C., USA.
 - Walker, B., L. Gunderson, A. Kinzig, C. Folke, S. Carpenter, and L. Schultz. (2006). A handful of heuristics and some propositions for understanding resilience in social-ecological systems. *Ecology and Society* 11(1): [Online] URL: <http://www.ecologyandsociety.org/vol11/iss1/art13/>
- پریشان، مجید (۱۳۹۹). ارزیابی میزان مهارت مدیریت بحران زلزله در بین مدیران محلی و خانوارهای روستایی مطالعه‌ی موردی: شهرستان قزوین. *مدیریت بحران*, ۹ (۱): ۱۴۱-۱۵۵.
- مختاری هادی، قربانی زهرا (۱۳۹۷). امکان‌سنجی و بهینه‌سازی ترکیب و زمان‌بندی طرح‌های مدیریت بحران، *مدیریت بحران*, ۷ (۱): ۷۳-۸۷.
- موسوی، سیروس (۱۳۹۰). قابلیت‌های دهیاری‌ها در مدیریت بحران در روستاهای ماهنامه پژوهشی، آموزشی و تربویجی دهیاری‌ها، ۳۶ صفحات ۶-۳
- Agrawal, A. (2008). The role of local institutions in adaptation to climate change. International Forestry Resources and Institutions Program. IFRI Working Paper #W08I-3. International Forestry Resources and Institutions Program, Ann Arbor, Michigan, USA.
 - Ansu, A. (2013). Strengthening Rural Management Education in India. *Business Frontiers*, 4(1), 1-8.
 - Bang, H. & Few, R. (2012). Social risks and challenges in post-disaster resettlement: The case of Lake Nyos, Cameroon. *Journal of Risk Research* 15 (9), 1141–1157. <http://dx.doi.org/10.1080/13669877.2012.705315>
 - Brown, H. C. P., and D. J. Sonwa. (2015). Rural local institutions and climate change adaptation in forest communities in Cameroon. *Ecology and Society* 20 (2): 6. <http://dx.doi.org/10.5751/ES-07327-200206>
 - Davenport, T. & Grover, V. (2001). Knowledge Management, *Journal of Management Information Systems*, 18(1), 3-4.
 - Falk, K. (2013). Preparing for Disaster: A Community Based Approach...2nd Rev.Danish Red Cross, Copenhagen.
 - Henstra. D. (2010). Evaluating Local Government Emergency Management Programs: What Framework Should Public Managers Adopt? *Public Administration Review*, 236-247. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2010.02130.x>
 - Johnson Avery, E., Graham, M., Park, S. (2016). Planning Makes (Closer to) Perfect: Exploring United States' Local Government Officials' Evaluations of Crisis Management. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 24 (2), 73-81.
 - Kapucu, N., Hawkins, C., Rivera, F. I. (2014). Disaster Preparedness and Resilience for Rural Communities. *Public Policy*, Vol. 4, No. 4, 215-234.
 - Liu, J.Y, Chen, C.H, Chen, I, Yen H.Y. (2006). Seism magnetic anomalies and earthquakes observed in Taiwan during 1998-2001. *Physics and Chemistry of the Earth*, 31, 215-222.
 - Malalgoda, C., Amarasinghe, D., & Pathirage, C. (2010). Exploring disaster risk reduction in the built environment. School of the Built Environment. United Kingdom: University of Salford (SOBE), Florida International University.
 - Manyena, S. (2006). Rural local authorities and disaster resilience in Zimbabwe. *Disaster Prevention and Management* 15(5), 810–820. <http://dx.doi.org/10.1108/09653560610712757>
 - Marek, Furmankiewicz & Krzysztof, Janc & Aine,